

NR 3-2025

WWF MAGASIN

DJUR ♦ NATUR ♦ HÅLLBARHET

SNÖLEOPARD

– att räkna katter
på världens tak

BÄVER

en svensk
framgångssaga

Torka driver
elefanter att leta
mat i trädgårdar
runt Livingstone,
Zambia.

LEVA MED JÄTTAR

– *när naturen krymper*

Innehåll

5 INSÄNDARE

Läsarna tycker till.

6 VI GJORDE DET TILLSAMMANS

Havens blåa korridorer kartlagda.

8 I NATUREN JUST NU

Allt spännande som händer i höst.

12 LEVA MED JÄTTAR

När naturen krymper ökar konflikterna med vilda djur.

20 NYA RÖN

Forskningsnyheter om djur och natur.

22 ARTER: BÄVER

En riktig framgångssaga!

30 SNÖLEOPARD

Att leta katter på världens tak

36 VILTREHAB

Victor Persson tar emot 3000 skadade fåglar varje år.

44 EN PLANET

Nätverk gör landsbygden mer hållbar.

53 WWFs BARNSIDA

Häftiga djur och roliga pyssel med Julia.

55 VÄRLDEN RUNT

59 GUSTAF LINDS KRÖNIKA

Naturen måste ut ur naturbubblan.

60 FRÅGA WWF

WWFs experter svarar på läsarnas frågor.

63 KNEP OCH KNÅP

22

Naturens arkitekter

30

Hur många är de?

44

Skräpplock i Ljusnan

36

Ny chans för skadade fåglar

12

Natten är orolig i Livingstone

© MICHEL GÜNTHER/WWF

VILL DU LÄSA WWF MAGASIN DIGITALT?

Kod för WWF Magasin 3-2025:

KJRX25

Logga in och läs tidningen på: wwf.se/magasin

BÅNGSTYRIGA BIET

Roger visar hur hopplöst det är att vara pollinatör i modern stadsmiljö.

Tro mig, det här vill ni inte missa!

Sök på Youtube:

wwf.se/rogers-resa

TASSAR NORRUT

...spårstämplar av imponerande storlek visar att tigern är tillbaka för första gången på många år i Mae Ping-Om Koi-skogen i Thailand.

KÄNNER DU ETT BARN

...som gillar djur och natur?

WWFs Pandaklubben ger kunskap och naturglädje och ett medlemskap betyder dessutom massor med fina förmåner.

Se mer på pandaklubben.se

Välkomna!

"VÅR NATTLIGA RO ÄR FÖRSTÖRD" säger John Sianga och kikar ut genom sovrumsfönstret med rädda ögon. Vi är i sydvästra Zambia, i staden Livingstones förorter. På nätterna trampar elefanter in i trädgårdarna, äter upp odlingar, välter murar och flera av Johns grannar har dött efter att de kommit i vägen.

När naturen trängs allt hårdare och klimatet förändras ökar konflikterna mellan människor och vilda djur, här och på många andra håll i världen. Naturvård handlar idag till stor del om att underlätta denna svåra samlevnad. Sällan har vi så tydligt och berörande kunnat visa vad det handlar, som i detta reportage.

OMTUMLANDE BILDER, fast av ett helt annat slag, visar vi också från kinesiska Himalaya. Den vackra snöleoparden är ett av världens största kattdjur – men trots det vet vi fortfarande inte hur många snöleoparder det finns. När man ser WWF Kinas bilder förstår man direkt varför. Naturvårdare vadar med snö upp

på lären på flera tusen meters höjd, med hisnande stup bakom sig, och söker spår efter dessa vackra, undflyende katter. WWF stödjer den gigantiska kartläggningen av snöleopardens utbredningsområde, som om några år kommer ge oss svar på hur många snöleoparder det finns, var de finns och hur vi kan skydda dem bättre.

PÅ SAMMA VIS är vi på väg att förstå var våra svenska igelkottar finns och hur vi kan skydda dem bättre. Observationerna strömmade in under WWFs igelkottsvecka i augusti! Snart har vi resultatet av denna fantastiska medborgarforskning, som tydligt visar att vi verkligen bryr oss om våra igelkottar. Tusen tack, alla ni som bidragit!

Charlotte

Charlotte Permell
Chefredaktör WWF Magasin

E-POST: charlotte.permell@wwf.se

PER POST: Världsnaturfonden WWF, WWF Magasin, Ulriksdals slott, 170 81 Solna
facebook.com/varldsnaturfondenWWF • x.com/wwfsverige • Instagram: @wwfsverige

annons

Vi tycker att...

Efter varje nummer av tidningen kommer det brev från er läsare, via e-post, på vykort eller i kuvert. Tack alla ni som hört av er, här är några av era röster:

Med Magasinet som inspiration

Tog mig friheten att använda några jättefina bilder från tidningen för ett collage. Sen målade jag av det. Resultatet blev så här.

Tack för en bra tidning som alltid visar fantastiska bilder från vår underbara djurvärld!

Kerstin Åkerberg

Magasinet ger hopp

Jag älskar er tidning. Den ger positivt hopp inför framtiden. Många liknande tidningar tar upp allt som är sorgligt, så när man läst dem blir man bara uppgiven.

Men efter att ha läst er tidning blir man glad.

Elin Mörnhed

Jag tycker er tidning är en ljuspunkt. Det går att beskriva tingens ordning i naturen på många sätt. Ni gör det så att jag hela tiden känner mig hoppfull.

Tidningen, hel eller i delar, går vidare till mindre insatta som jag hoppas öppna ögonen på.

Lena Ekmark, Deje

Ni lyckas med en fantastisk balans i det ni berättar i tidningen. Allvaret är ständigt närvarande men det finns samtidigt hoppfulla nyheter. Och det är det som är så bra – jag känner hopp!

Elisabeth Eliasson, Dannike

SKRIV OCH TYCK TILL

E-posta frågor till wwfmagasin@wwf.se eller skriv till WWF Magasin, Världsnaturfonden WWF, Ulriksdals Slott, 170 81 Solna. Skicka gärna med bilder.

Vi gillar igelkottar

Tack för artikeln om igelkottarna! Lyssnade för något år sedan på Marie Dacke och hennes forskning på ett webinar, mycket intressant!

Tipsade då om att fluglarverna i våra soptunnor är mums för igelkottar. Skrapa ner larverna på marken i kvällningen och gör igelkottarna glada.

Eva Persson, Tyringe

Det var fint att läsa om igelkottarna i senaste numret. Ett gammalt och viktigt djur i vår natur, som vi ska vara rädda om.

Bengt Lundberg, Malmö

Särskilt trevligt var det att läsa om kameler, dromedarer och givetvis igelkottar i senaste numret. Jag ser fram emot WWF-boken om igelkottarna i höst.

Anna-Lena Wahlsten, Köping

Vill sträckläsa

Jag äälskar när tidningen dimper ner hemma, vill släppa allt jag har för händer och sträckläsa. Många är de gånger när ett bad hålls upp på kvällen och tidningen följer med, resulterar inte sällan i ljummet vatten... Är fadder (x2) sen flera år o tror jag varit medlem över 30! Jag brinner för djur o natur o kommer «vara med er» så länge jag lever.

Ni gör ett ovärderligt arbete på alla plan, det är en ynnest att både stödja er och ta del av resultat o annan läsning!!

Pia Hed, Södertälje

SVAR: Tack för dessa generösa ord, så roligt att höra att Magasinet är efterlängtat. Framför allt, stort tack för ditt stöd till WWFs arbete för världens djur och natur!

Charlotte Permell

”WWFs opinionsarbete blir bara viktigare och viktigare i dessa tider”

Ingemar Tapper, Stavsjö

Snuttifierat

Magasinet tycker jag är bra, fina bilder och en del bra längre artiklar och korsord för lite hjärngymnastik. Det som inte ger mig så mycket är det lite mer snuttifierade innehållet med hela uppslag som innehåller tre-fyra meningar om en mängd olika saker.

Men jag förstår att ni vill blanda och ge lite olika långa saker att läsa för olika läsare.

Urban Ryd, Uppsala

Trädgård på naturens villkor

Bra tips om trädgårds-skötsel på naturens villkor.

Jon Engström, Ås

Gillar artikeln om Trädgård på naturens villkor. Inspirerade mig att fortsätta med vår vilda trädgård.

Barbro Nelly, Ödeshög

Ni har varit tysta om vargen

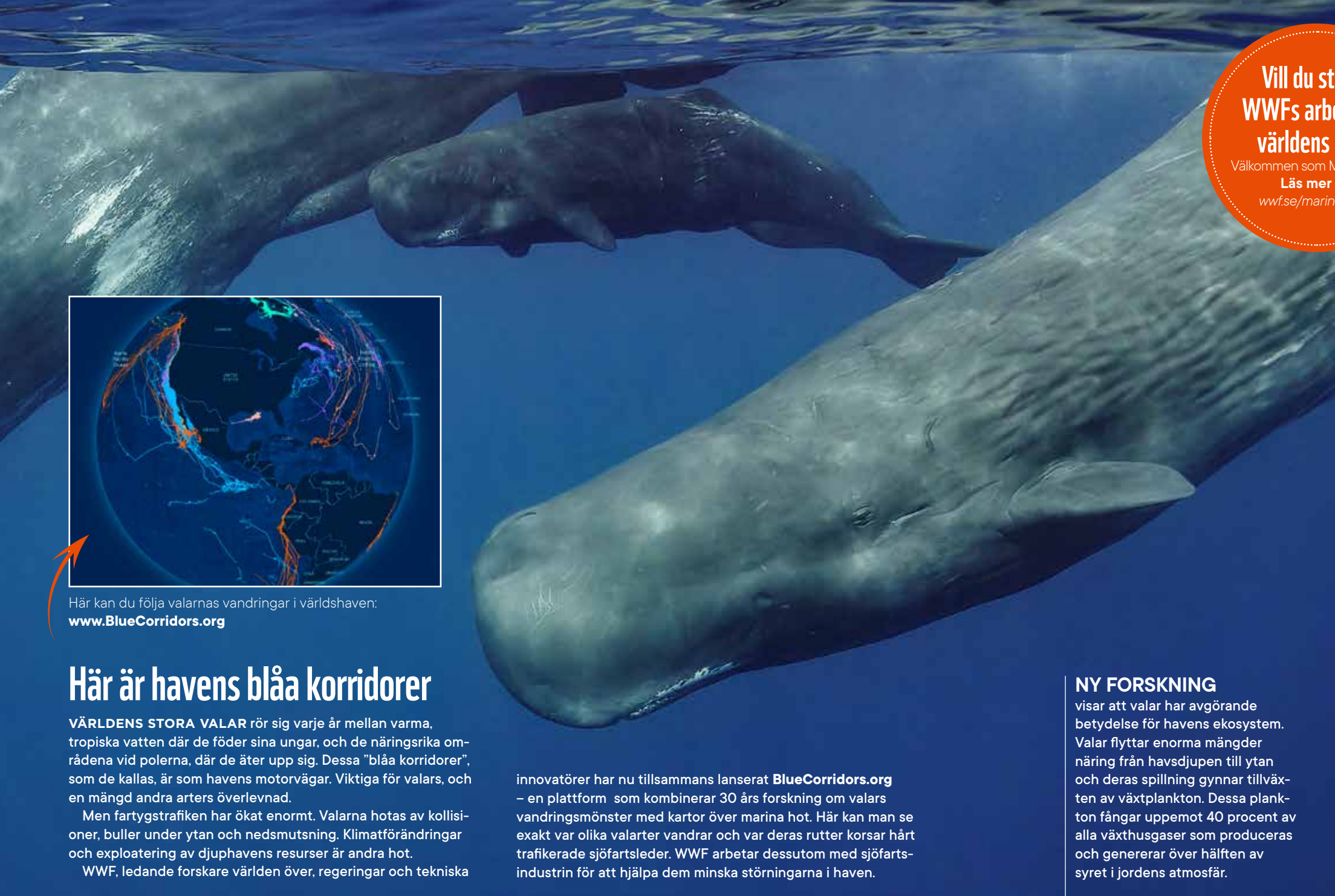
Ni har varit lite tysta i media om våra svenska rovdjur och då främst vargen, men nu äntligen är även ni med! Tack för det.

Asinja Holma, Venjan

SVAR: WWF driver ett omfattande arbete för att underlätta samlevnaden mellan människa och stora rovdjur, både här hemma i Sverige och runt om i världen. Läs gärna mer här: wwf.se/djur/varg

Charlotte Permell

Här kan du följa valarnas vandringar i världshaven:
www.BlueCorridors.org

Här är havens blåa korridorer

VÄRLDENS STORA VALAR rör sig varje år mellan varma, tropiska vatten där de föder sina ungar, och de näringsrika områdena vid polerna, där de äter upp sig. Dessa "blåa korridorer", som de kallas, är som havens motorvägar. Viktiga för valars, och en mängd andra arters överlevnad.

Men fartygstrafiken har ökat enormt. Valarna hotas av kollisioner, buller under ytan och nedsmutsning. Klimatförändringar och exploatering av djuphavens resurser är andra hot.

WWF, ledande forskare världen över, regeringar och tekniska

innovatörer har nu tillsammans lanserat **BlueCorridors.org** – en plattform som kombinerar 30 års forskning om valars vandringsmönster med kartor över marina hot. Här kan man se exakt var olika valarter vandrar och var deras rutter korsar hårt trafikerade sjöfartsleder. WWF arbetar dessutom med sjöfartsindustrin för att hjälpa dem minska störningarna i haven.

NY FORSKNING

visar att valar har avgörande betydelse för havens ekosystem. Valar flyttar enorma mängder näring från havsdjupen till ytan och deras spillning gynnar tillväxten av växtplankton. Dessa plankton fångar uppemot 40 procent av alla växthusgaser som produceras och genererar över hälften av syret i jordens atmosfär.

Vill du stödja
WWFs arbete för
världens hav?

Välkommen som Marinfadder.
Läs mer på
wwf.se/marinfadder

Och här är fler framgångar du bidragit till:

FISKESTOPP RUNT SYDGEORGIEN

Sjöelefanter, pingviner och valar i mängder lever i Sydatlanten vid Sydgeorgien och Sandwichöarna.

Nu har ett jättelikt havsområde på 449 000 kvadratkilometer, nästan lika stort som Frankrike, skyddats. Fiskeflottor får inte längre fiska krill här, vilket är av stor betydelse för det rika djurlivet. WWF arbetar för att 30 procent av världens hav ska skyddas till 2030.

PÅ TUNN IS

Hur påverkas djurlivet vid polerna av klimatförändringarna? Med stöd från WWF följer forskare arter som är beroende av istäcket, som isbjörnar i Arktis och pingviner runt Antarktis, för att förstå hur de drabbas när isarna smälter.

Kunskap som är avgörande för att kunna sätta in rätt insatser och för att kunna påverka världens länder att ta större ansvar för koldioxidutsläppen.

SKYDD FÖR GREKISKA SKÖLDPADDOR

Sekaniastranden på grekiska Zakynthos är en av de viktigaste äggläggningsstränderna kring Medelhavet. Ingen annanstans på jorden ligger sköldpaddornas bon lika tätt som här. För 30 år sedan köpte WWF strandremsan för att skydda området från exploatering, och 1999 blev hela viken marin nationalpark. En viktig framgång, turismen på ön sätter hård press på stränderna och havets ekosystem.

Förra sommaren dokumenterade WWF totalt 2 365 bon med ägg från oäkta karetsköldpaddor på sex olika stränder inom nationalparken. Mer än hälften fanns på just Sekaniastranden. Vi väntar med spänning på årets resultat!

Tack vare ditt stöd kan WWF arbeta för att skydda världshavens valar.

Ny kartläggning visar deras viktiga vandringsvägar.

VI GJORDE DET

TILLSAMMANS

VÄRLDSHAVEN

I NATUREN JUST NU!

HÖSTENSS VILDA HÖJDPUNKTER
– HÄR HÄNDER DET!

Den vackra
höstmosaiksländan.

MINA TIPS

FOTO: TROY ENKVIST

THERESE WÄTZ, artexpert på WWF, som ser fram emot höstens sprakande färgfest.

Flyger sent på hösten

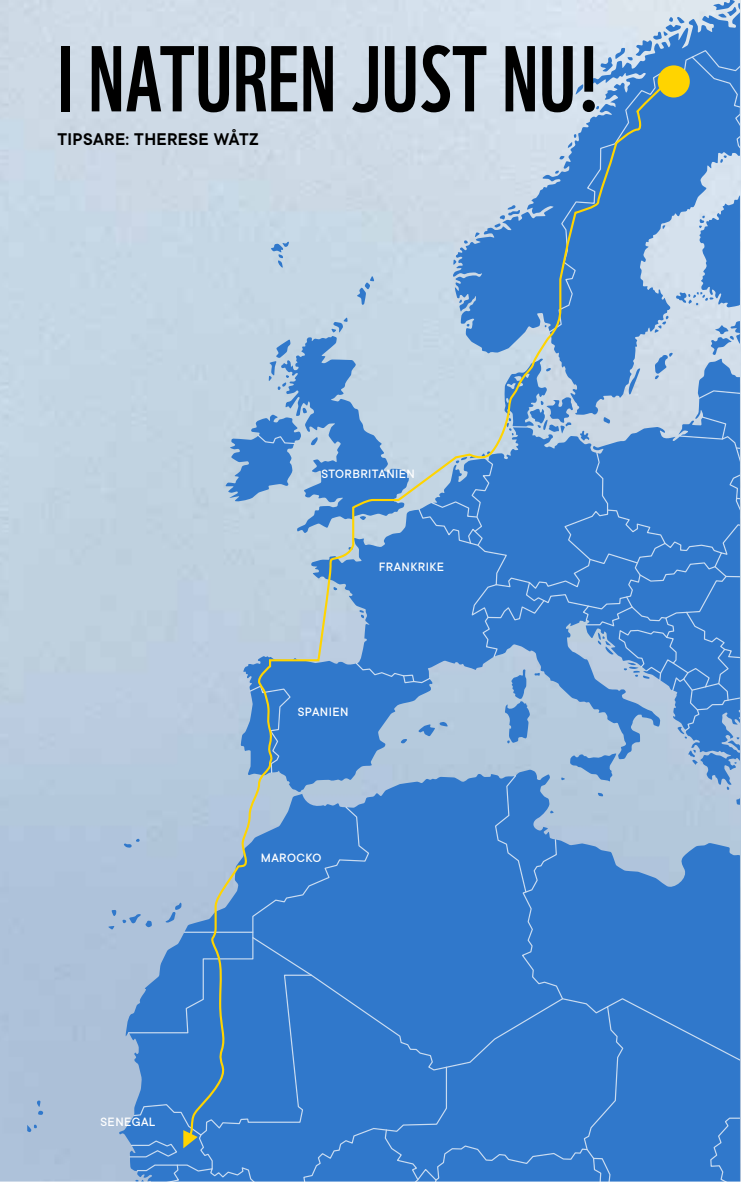
Trollsländor är vackra och spännande. De flesta ser vi på sommaren. Men vissa arter flyger faktiskt uteslutande sent på året, som höstmosaiksländan. Under milda höstar kan den ses en bra bit in i oktober.

Höstmosaikslända kan du hitta vid nästan alla typer av vatten, ofta nära kusten. Stor och snygg i blåglänsande färg.

FOTO: SCIENCE PHOTO LIBRARY/TT

I NATUREN JUST NU!

TIPSARE: THERESE WÄTZ

Småspov
– en superflyttare.

HYLLA FLYTTFÅGLARNA!

Den 10 oktober firar vi Internationella flyttfågeldagen. En bra dag för att tänka lite extra på hur fantastiska flyttande fåglar är. WWF driver, tillsammans med BirdLife Sverige, projektet Arctic Flyways, en satsning för att förstå vart migrerande arktiska vadare tar vägen om vintern. Småsändare fästs på fåglarnas rygg, lite som en ryggsäck, och genom dem ser vi vart de tar vägen när de lämnar sommarens häckningsplatser i norra Sverige.

En småspovhona flög genom Sverige, över till södra England för en paus i Bournemouth, innan hon på bara tre dagar tog sig över till Frankrike, vidare längs Spaniens norra kust, genom Portugal och över havet till Afrika. Här korsade hon Saharaöknen för att till sist nå sitt slutmål i Kounankine, Senegal. Till våren ska hon tillbaka till norra Sverige igen för att hitta sin partner och kläcka fram en ny generation.

FOTO: OLA JENNERSTEN/WWF/N/TT

IGELKOTTEN BÄDDAR

Igelkotten har nu ätit upp sig ordentligt för att klara vinterns långa dvala. Den har mycket att stå i för att förbereda boet, samlar in löv, mossor och grenar som hjälper den hålla kylan borta.

Du som har trädgård, städa inte för noga. Lämna gärna tänkbart bomaterial för igelkotten och andra övervintrare, som småkryp och insekter.

Behöver löv att bädda med.

Brunlångöra är en av våra vanligaste fladdermusarter.

FOTO: MIKAEL GUSTAFSSON/N/TT

PARNINGSTID FÖR FLADDERMÖSS

För att kunna föda ungar så snart vårens värme kommer parar sig fladdermössen nu på hösten. Sedan drar de sig tillbaka på en skyddad plats, i grottor, i håliga träd, på någons vind, och går i vinterdvala.

Fladdermöss har så kallad fördröjd befruktning – de parar sig alltså nu på hösten, men själva befruktningen sker först framåt våren.

I Sverige finns det 19 arter av fladdermöss och de flesta stannar kvar här på vintern.

SPINDLAR SÖKER DEJT

Har du reagerat på att du ser fler spindlar hemma? Kanske har de råkat fastna i handfatet eller springer över mattan i vardagsrummet. Då kan du ha en husspindelhona hos dig, som hanarna nu är på jakt efter.

Husspindlar är ganska vanliga i Sverige. Den större husspindeln bygger en fin tratt av nät som den bor i, gärna i ett mörkt hörn där den också kan hitta byten.

Husspindlar parar sig under sitt andra levnadsår. Efter parningen dör hanen och honan övervintrar i väntan på våren. Då bygger hon små äggkokonger till nästa generation spindlar.

Större husspindel

De vackert solgula örterna tornar upp sig både i trädgårdar och längs vägar.

Vårt inhemska gullris, här på Mysingeholm i Stockholms skärgård.

Kanadensiskt gullris klassas som "mycket hög risk för invasivitet".

VACKRA VÄRSTINGAR

Nu blommar gullriset. De vackert solgula örterna tornar upp sig både i trädgårdar och längs vägar. Men här gäller det att vara försiktig. SLU Artdatabanken klassar de båda införda sorterna kanadensiskt gullris och höstgullris som "mycket hög risk för invasivitet".

De införda sorterna blir höga och har stora vippor, vårt eget inhemska gullris är lägre och med toppig blomställning.

Hjälp gärna till att begränsa de införda arternas spridning genom att klippa ner dem innan blomning eller gräv upp och släng till förbränning.

LEVA MED JÄTTAR

I sydvästra Zambia är människor och elefanter närmare varandra än någondera skulle önska. När naturen krymper och klimatet förändras ökar konflikterna mellan människor och vilda djur, här och på många andra håll i världen.

Lösningarna handlar om allt från ekonomisk ersättning till chilispetsad elefantdynga.

TEXT OCH FOTO: JASPER DOEST

Jasper Doest medverkar som fotograf i National Geographic och är ambassadör för WWF Nederländerna.

ÖVERSÄTTNING OCH BEARBETNING: CHARLOTTE PERMELL
TACK TILL WWF USA

Elefanthannar trampar tyst genom de smala gatorna i Livingstone, en stad vid kanten av Mosi-os-Tunya nationalpark i södra Zambia. Bebyggelse och odlingar kryper allt närmare nationalparken samtidigt som torka driver elefanter att leta mat i trädgårdar och odlingar. Människorna som bor här är rädda, både för elefanterna och för hur de ska klara sig när skördarna förstörs.

Specialtränade viltvårdare rycker ut så snart någon rapporterar elefanter som vandaliserar trädgårdar eller skrämmar människor. Viltvårdarna är anställda av nationalparksmyndigheten med uppdrag att dämpa konflikterna mellan människor och vilda djur. De utbildar också stadsbor i hur de ska skydda sina odlingar och hur de ska göra om de råkar möta en elefant.

Elefanterna vandrar varje dag från skogen till Zambezifloden för att dricka. Under torrsäsongen är floden deras ena vattenkälla. På vägen måste de korsa trafikleder och bebyggda områden. Viltkorridorer skulle minska riskerna för både människor och elefanter.

Barnen leker på skolans demolerade mur. Tolv elefanter bröt sig igenom nyligen för att komma åt skolans odlingar. Muren har lagats flera gånger men elefanterna kommer tillbaka.

Klossar av elefantdynga med inbakad chili knådas av volontärer från CATS, Conservation and Tourism Society, en lokal, ideell organisation som arbetar för att underlätta samlevnaden med elefanter. Klossarna utlöslar stickande rök när man tänder eld på dem, vilket håller elefanterna borta. Chilin odlas lokalt och ger dessutom odlarna en pålitlig inkomstkälla.

En elefanttjur strövar genom trädgårdarna i utkanten av Livingstone. Hans flock är nära, deras djupa, mullrande kontaktläten ekar genom natten. Staden har infört utgångsförbud efter skymningen. På så sätt hoppas myndigheterna undvika att fler människor skadas eller dödas av elefanterna.

Natten är orolig i Livingstones utkanter. – Mellan ett och tre kommer elefanterna från skogen och trampar ner våra trädgårdar, säger John Sianga.

Lucy Mbuzi utanför sitt hem i Livingstone, där en grupp elefanter vänt upp och ner på hennes grönsaksodling. Det har blivit allt svårare för Lucy att försörja sin familj, eftersom elefanter gång på gång kommer in i stan och äter upp hennes majs och mangoträd.

I en nattlig räd har elefanter brutit sig igenom den skyddande muren runt odlingarna vid Livingstones institut för ingenjörstudier. Skolan måste nu på något sätt hitta pengar för att reparera. Studenterna vågar inte gå ut om kvällarna.

Naturvård kommer alltmer handla om hur vi får samlevnaden att funka. Vi måste hitta vägar framåt, för konflikterna kommer bara att öka i takt med att naturen krymper

En hjord om 130 elefanter korsar den hårt trafikerade landsvägen, som skär rakt över elefanternas urgamla stig ner till Zambezi-floden. Under torrsäsongen, från augusti till november, är floden traktens enda vattenkälla. Elefanterna måste samsas med trafiken om de ska komma åt att dricka.

© THOMAS CRISTOFOLETTI / WWF-US

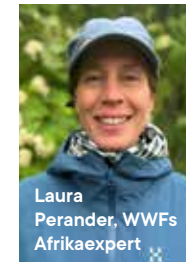

Bikupor längs staket för att avskräcka elefanter används både i Afrika och Asien. Här vittjas bikupor utanför Kui Buri nationalpark i Thailand.

WWF underlättar samlevnad med vilda djur

Framgångsrik naturvård bygger på samarbete med lokalbefolkningar. WWF jobbar med en rad olika metoder för att minska krockarna mellan människor och stora, vilda djur.

TEXT: CHARLOTTE PERMELL

Laura Perander, WWFs Afrikaexpert

ATT LEVA MED ELEFANTER som grannar är utmanande, som vi ser i reportaget från Zambia. Både ekonomiskt och för säkerheten. WWF har i många år stöttat olika metoder för att hjälpa människor skydda sina hem, odlingar och liv, både i Afrika och i Asien.

Lösningarna kan vara förbluffande enkla – exempelvis bikupor som staket. Elefanter gillar inte bin.

– Men även en sådan enkel lösning kräver pengar, det måste vara en viss sorts bikupor och brukarna behöver skyddsdräkter för att kunna sköta om kupaerna, säger Laura Perander, WWFs Afrikaexpert.

WWF hjälper också till med att etablera kanaler för försäljning av honungen från bikuporna.

– Genom att WWF stödjer utveckling av en ny inkomstkälla ökar människors tolerans för de problem som elefanterna orsakar, säger Laura Perander.

En annan metod är att engagera bybor som naturvaktare. Med hjälp av drönare övervakar parkvakterna elefanhjordarnas vandringar. När elefanter närmar sig bebyggelse och odlingar kontakter parkvakterna lokala myndigheter, som rycker ut och försöker få elefanterna att vända tillbaka till skyddade områden.

Grundproblemet handlar förstås om att vilda djurs livsmiljöer stadigt krymper. WWF har därför i många år arbetat med att försöka skapa viltkorridorer.

– Där kan vilda djur flytta sig mellan skyddade områden, utan att behöva korsa vägar eller möta människor.

BYRÅKRATI ÄR EN ANNAN NYCKEL till större acceptans för vilda djur inpå knuten.

– WWF stödjer lokala organisationer som hjälper människor få dokument på att de äger sin mark, så att de kan söka ersättning från myndigheterna när deras odlingar blivit förstörda av vilda djur. På många håll har kvinnor inte kunnat få sådana dokument tidigare, eller det har dröjt flera år innan kompensation betalats ut, säger Laura Perander och tillägger:

– Basala rättigheter ökar toleransen för vad vilda djur kostar. Man försöker minska kostnaderna för att leva med vilda djur och istället öka nyttan.

WWF arbetar på liknande vis för att underlätta samlevnad med en rad andra arter som bergsgorillor, lejon, leoparder och hyenor i Afrika, liksom elefanter och tigrar i Asien.

– Naturvård kommer alltmer handla om hur vi får samlevnaden att funka. Vi måste hitta vägar framåt, för konflikterna kommer bara att öka i takt med att naturen krymper, konstaterar Laura Perander. ♦

NYA RÖN OM DJUR OCH NATUR

– forskningsnyheter från hela världen

TEXT: ANNA BISTHER

LÖMSK UPPVAKTNING

Blåringad bläckfisk är farligt giftig, även för människor. Den använder sig av tetrodo-toxin för att bedöva sina byten, och nu har Wen-Sung Chung från australiensiska University of Queensland visat att hanarna har ytterligare användning av sitt gift: att bedöva honorna under parning, för att undvika att bli uppäten. Med ett precist bitt injicerar de giftet i honans aorta. Det gör att hon slutar andas och blir orörlig tills parningen är avslutad. Då kvicknar hon till och knuffar bort hannen, lätt för honan eftersom hon är större och starkare.

Blåringad bläckfisk

25 100

Så många vargar finns det i Europa, dessa tar 56 000 tamdjur varje år. Det innebär i snitt en 0,02 procents årlig risk för ett tamdjur att bli vargdödat, då det totalt finns 279 miljoner tamdjur inom EU. Detta enligt Cecilia Di Bernardi och Guillaume Chapron vid Sveriges lantbruksuniversitet.

BILAR ÄR HÅRDA, BIN ÄR MJUKA

Ytterligare ett hot mot världens viktiga pollinering har påvisats: trafiken.

Det kom biologen Joseph Wilson vid Utah State University fram till genom att fästa klisterremmar på bilar

kofångare, räkna antalet bin som fastnat och sedan beräkna den dagliga dödligheten på miljontals bin enbart längs vägarna i den amerikanska delstaten Utah.

Fladdermöss utför ekosystemtjänst.

LITEN JÄGARE FLYGER HÖGT

När risfält i Sydostasien utsätts för planthoppare, *Nilparvata lugens*, får det förödande konsekvenser. Planthoppare är släkt med cikador och flyttar sig mellan risfält med hjälp av vindar på hög höjd. Men där jagas de av fladdermusen *Mops plicatus*. Forskare från thailändska Prince of Songkla University fäste pyttesmå GPSer på fladdermöss, och visade att de jagar planthoppare upp till hela 1 600 meters höjd. Biologen Sara Bumrungsri konstaterar att fladdermössen utför en ovärderlig ekosystemtjänst.

FOTO: CHRISTIAN VOIGT/LEINIZ-TV

ÖDLA PÅ EGEN KON-TIKI

Forskare har undrat över hur iguanorna tog sig till Fiji, långt ut i Stilla havet. Genetiska studier visar att Fijis iguanor är släkt med Nordamerikas ökenlevande iguanor, men att de separerades för 31 miljoner år sedan. Det troliga är att iguanor färdades till Fiji på högar av vegetation, en sträcka på 8 000 kilometer – vilket är rekordlångt.

– Om man skulle välja ett djur som kan överleva att korsa en ocean på en flotte, så skulle det vara en iguana, hävdar Simon Scarpetta från University of San Francisco.

© BRUCE D TAUBERT BRUCE D TAUBERT

4 frågor om forskning

... TILL EMMA HAMMAR-LUND, geobiolog vid Lunds universitet, som forskar om utvecklingen av flercelligt liv under den "kambriska explosionen" för 540 miljoner år sedan.

Vad hände då?

– Det är den del i jordens historia då djur utvecklades till väldigt många olika arter. Geologiskt syns det som ett skifte mellan nästan inga fossil och massor med fossil. Den rådande teorin är att det berodde på ökade syrehalter i atmosfären, men det kan finnas fler förklaringar.

Som vad?

– Att syrehalten som då uppstod på grunda, näringsrika havsbottnar varierade mellan hög på dagen och låg på natten, vilket utsatte de tidiga djuren för en fysiologisk stress. Det innebar ett naturligt urval, till fördel för arter som klarade av att anpassa sig till variationen.

Hur undersöks det?

– Genom att kombinera geokemi med experimentell biologi. Vi nyttjar cancer-celler som mini-kambriska explosioner, eftersom de klarar av att hoppa från encelligt till flercelligt, och tillbaka till encelligt igen. Vi jobbar också med nematoder, bananflugor och koraller.

Korallreven är mänsklighetens kanarifågel i kolgruvan”

David Obura, marinekolog vid Coastal Oceans Research and Development in the Indian Ocean (Kenya), om att 84 procent av världens korallrev nu är påverkade av värmestress.

© WIKIMEDIA/NIKITA

FINT FISKFÖRÄLDRASKAP

Fiskar kan lägga mycken möda på att skydda sina befruktade ägg, men när de små ynglen väl är kläckta får de oftast klara sig själva. Den drygt decimeterlånga fisken *Acanthochromis polyacanthus* är ett undantag. Alexandra Grutter från australiensiska University of Queensland har upptäckt att ynglen stannar vid revet där de kläcktes och föräldrafiskarna ser noga till att hålla blodsugande parasiter borta från sin avkomma.

FALSK FLAGG FÖR FARA

En del fåglar draperar sina bohålor med ömsat ormskinn. Kan det vara som skydd mot möss och andra boplundrare? Genom att övervaka fågelholkar med ditlagda vaktelägg, där hälften av holkarna hade ormskinn, kunde forskare från amerikanska Cornell University visa att äggen klarade sig bättre i holkar med ormskinn.

– Ormar äter mindre däggdjur och vi tror att ormskinnet är avskräckande, säger Vanya Rohwer om studien.

LITEN OCH LÅNGSINT

Myror minns sina fiender. Det har forskare från tyska University of Freiburg visat genom att först låta myror konfrontera artfränder från en främmande myrstack. Därefter låta dem mötas igen, och så mäta graden av aggressivitet jämfört med att möta nya, främmande myror. Den gamla fienden väckte mer ilska än mötet med nya. – Vi tror ofta att insekter är som förprogrammerade robotar, men vår studie visar att myror lär sig av sina erfarenheter och kan hysa agg, säger Volker Nehring.

NATURENS FRÄMSTA ARKITEKTER

För drygt hundra år sedan var de nära utrotning
i Europa. I Sverige var de helt borta.

Idag byggs och däms det för fullt längs åar och sjöar,
till och med inne i stora städer syns gnag och hyddor.
Bäverns återkomst måste räknas som en av de största
framgångarna i naturskyddets historia.

TEXT: ROLAND JOHANSSON

Unge diar inne i hyddans sovkammare. Bäverungar stannar hos föräldrarna i hela två år.

FOTO: INGO ARNDT/MINDEN PICTURES

Prydligt och effektivt uppdämd bäck i Colorado, USA

FOTO: HIROYA MINAKUCHI/MINDEN PICTURES

På tur utanför hyddan. Amerikansk bäver i British Columbia, Kanada.

FOTO: MICHEL ROGGO/NATUREPL

Varg fångar gärna bäver, ett av favoritbytena.

FOTO: JIM BRANDENBURG/MINDEN PICTURES

Roland Johansson är biolog och journalist och var i många år miljö- och vetenskapsreporter på nyhetsbyrån TT. Han var djurfreak redan som barn och skriver om arter i varje nummer av WWF Magasin.

NATTEN VAR MÖRK. Vi paddlade i älvens mittfåra när plötsligt ett väldigt plask bröt tystnaden. Efter någon minut hördes ett nytt plask. Var det någon som stod och kastade sten på oss från stranden? Oron växte innan jag begrep vad det var som pågick. Bäv­rar!

De slog mot vattenytan med sina kraftiga svansar när de såg vår kanot, som en varningssignal till andra bäv­rar.

Så småningom kunde vi se ett par av djuren när de simmade framför oss. Det var mitt första möte med bäv­rar, en märklig och oväntad upplevelse.

Numera är bävern en ganska vanlig art i landet – senaste beräkningen antyder att den svenska stammen idag omfattar över 130 000 djur – men vårt möte med dem ägde rum på 1970-talet då det bara fanns högst 10 000 bäv­rar i landet. Vi kände oss privilegierade.

Det var på Svartälven på gränsen mellan Västmanland och Värmland vi färdades. Området har haft bäver under lång tid, vilket

märktes när vi paddlade vidare. Vi såg många karaktäristiska tecken – dammar, hyddor och fällda träd – bevis för bäverns byggnadskonst och arkitektoniska förmåga.

Bäv­rar påverkar miljön omkring sig på ett extremt sätt. Bortsett från oss själva är det få andra djur som har lika stor påverkan på sin omgivning. De skapar våtmarker som gynnar vattensorkar, uttrar, ånder och vissa fiskar. De öppnar upp skogarna och sprider buskvegetation som många småfåglar behöver. Deras dammbyggen fångar upp sediment, och förbättrar vattenkvaliteten. Antalet fladdermöss ökar också, sannolikt som en effekt av att bäv­rarna skapar fler gläntor i skogen. Det sistnämnda märkte vi under vår kanotfärd – jag har sällan sett så många vattenfladdermöss som den gången.

Bäv­rarna skapar och upprätthåller med andra ord hela lokala ekosystem. De faller stora träd som bildar basen för deras dammar. De bygger på med mindre träd och lera vilket ger dammen stadga och gör att vattennivån kan

I Nordamerika utgör bäv­rarna normalt 10 till 25 procent av vargarnas diet, ibland så mycket som 60 procent, medan motsvarande siffra i Sverige är 5 till 15 procent.

kontrolleras. På så vis skapas större ytor av stillastående, djupare vatten där de kan bygga sina typiska hyddor med ingång under vattnet.

INNE I HYDDORNA TILLBRINGAR sedan bäv­rarna en stor del av sin tid, när de inte är ute och provianterar eller kontrollerar dammar­na. De lever i familjegrupper med ett monogamt par – ovanligt för gnagare – och deras avkomma. Ungarna, oftast två till fyra till antalet, växer mycket långsamt jämfört med andra gnagare, och lämnar föräldrarna först när de är två år gamla. När de har hittat en partner skaffar de sig ett eget territorium och börjar genast bygga dammar och en hydda. Territoriet, som sträcker sig längs ett eller flera vattendrag, är mellan en halv och en och en halv

kilometer långt och nästan all aktivitet äger rum inom 30 meter från stranden.

Frågan är varför de gör sig allt detta besvär. Svaret är enkelt: dammen och hyddor­na ger skydd mot rovdjur, i första hand vargar. Utan skyddet skulle de sannolikt inte kunna överleva. Bäv­rar är mycket stora djur (inom ordningen gnagare är bara de sydamerikanska kapybarorna större) och liksom andra stora gnagare är de eftertraktade byten – som i princip är försvarslösa mot rovdjur. Det krävs specialanpassningar för att inte bli rovdjursmat, i bäv­rarnas fall en förmåga att skapa skyddande vattenmiljöer. En beräkning visar att den genomsnittliga bävern på ett år faller cirka 215 träd med en sammanlagd vikt på ett ton.

TROTS SKYDDET FALLER ändå många bäv­rar offer för rovdjur. Det finns två arter inom bäv­verfamiljen, dels vår egen, den europeiska bävern, *Castor fiber*, dels den nordamerikanska bävern, *Castor canadensis*, och båda två är favoritföda för vargar. I Nordamerika utgör bäv­rarna normalt 10 till 25 procent av vargarnas diet, ibland så mycket som 60 procent, medan motsvarande siffra i Sverige är 5 till 15 procent.

I nationalparken Isle Royale i Michigan, USA, och provinsparken Algonquin i Ontario i Kanada dödas årligen runt 15 procent av bäv­verpopulationen av vargar. I gränsområdet mellan Polen och Litauen utgjorde bäv­rar hela 45 procent av vargarnas diet i en studie. Ändå verkar inte det hårda trycket från rovdjur minska antalet bäv­rar påtagligt. ➔

Scansen, som är bävrarnas mest fram-trädande kroppsdel, är platt, hårlös och fjällig, och uppenbarligen utvecklade just för att slå mot vattenytan.

FOTO: STAFFAN WIDSTRAND/NATUREPL

Bävrar fäller stora träd som bildar basen för deras dammar.

FOTO: JEFF FOOT/NINDEN PICTURES

Bäver finns numera också inne i stora städer, som här i Grenoble, Frankrike.

FOTO: LAURENT GESLIN/NATUREPL

Bakfötterna har simhud mellan tårna och driver kroppen framåt när bävern simmar.

FOTO: INGO ARNDT/MINDEN PICTURES

BÄVRARNA ÄR SÅRBARA framför allt när de ger sig ut på lite längre utflykter från sina dammar. Det sker huvudsakligen under sommarhalvåret när de letar mat. Bävrarnas huvudföda är tillväxtskiktet mellan veden och den yttre barken, främst hos lövträd som asp, poppel och sälg inom familjen videväxter. De äter också löv och vattenväxter.

På hösten, inför vintern, lägger de upp förråd av mat – kvistar och grenar från lövträd som sticks ner i vattnet i dammen, oftast framför hyddan.

Fördämningarna kräver mycket underhåll. Den största damm som någonsin noterats upptäcktes 2007 med hjälp av satellit i nationalparken Wood Buffalo i Alberta i Kanada. Dess längd: 850 meter!

Allt detta gnagande ställer stora krav på tänderna. För att klara påfrestningarna och slitaget har en del av framtändernas kalcium ersatts av järn (!) vilket gör emaljen mycket

stark. På grund av järnet är framtänderna roströda.

Andra anpassningar, som hänger samman med vattenlivet, är simhud på bakfötterna och ett speciellt membran som täcker ögonen och gör det möjligt att hålla dem öppna under vattnet. De kan också försluta munnen bakom framtänderna, vilket tillåter dem att gnaga och transportera grenar och kvistar utan att få kallsupar.

SVANSEN, SOM ÄR BÄVRARNAS mest framträdande kroppsdel, är platt, hårlös och fjällig, och uppenbarligen utvecklade just för att slå mot vattenytan. Den används också som roder i vattnet, medan bakfötterna driver kroppen framåt.

De två arterna bäver är mycket lika varandra till utseendet. De är lika stora, båda har brun päls och betar sig på samma sätt. De betraktades också under lång tid som en och samma art. Men skenet bedrog – på

1970-talet avslöjade molekylära studier att de är mycket olika varandra.

De nordamerikanska bävrarna har 40 kromosomer, de europeiska 48. Det framkom också att de två separerade redan för åtta miljoner år sedan. Det rör sig med andra ord om två distinkta arter, vilket också blev tydligt när det gjordes försök att korsa dem i ett experiment i Ryssland. Upprepade försök med flera djur resulterade endast i en dödfödd unge.

Olyckligtvis hann man i flera länder i Europa introducera nordamerikanska bävrar innan detta blev allmänt känt. Man tyckte inte det spelade någon roll varifrån man tog djuren när det ändå rörde sig om samma art – men så var alltså inte fallet och när misstaget upptäcktes fanns nordamerikanerna i ett tiotal länder.

På de flesta platser finns de inte längre kvar, men i Finland (där arten infördes redan 1937) och angränsande delar av Ryssland le-

Faktum är att bävrarnas återkomst måste räknas som en av de största framgångarna i naturskyddets historia.

ver en stor stam av *Castor canadensis*, som man inte riktigt vet hur man ska hantera. Den finska stammen omfattar cirka 15 000 djur, tre gånger så många som antalet inhemska, europeiska bävrar.

ORSAKEN TILL ATT MAN använde sig av nordamerikanska bävrar i Finland och andra länder var att den europeiska arten var mycket fåtaligare. Båda arterna exploaterades med extrem hänsynslöshet och sköts och fångades i enorma mängder från 1600-talet till 1800-talet. Pälsen, som är mycket tät och varm, betingade höga priser i Europa – bäverhattar var högsta mode – och även bävergällan, som produceras av djurens doftkörtlar för revirmarkering, var eftertraktad. San-

nolikt dödades 40–60 miljoner bävrar under den här tiden, kanske ännu fler.

Resultatet av massakrerna blev att den europeiska arten var mycket nära total utrotning. I början av 1900-talet fanns bara 1 200 individer kvar; 30 i Rhone i Frankrike, 200 i Elbe i Tyskland, 100 i sydvästra Norge, drygt 700 i Ryssland, och 150 i Mongoliet. I Nordamerika återstod betydligt fler, cirka 100 000, men i jämförelse med den ursprungliga stammen var detta förstås bara en bråkdel. I vårt eget land försvann de sista bävrarna runt 1870.

Till slut insåg de flesta att något måste göras. På 1920-talet började man återintroducera båda arterna över hela deras ursprungliga hemområde, vilket snabbt gav resultat.

Processen har fortsatt ända in i vår tid och idag finns runt 1,5 miljoner europeiska bävrar, varav merparten i Europa. I Sverige sattes de första djuren ut 1922 – de hämtades från Norge – och den svenska stammen med sina 130 000 djur är idag den nästa största i Europa, efter den ryska. Bävrar kan numera till och med ses inne i Stockholm.

DEN NORDAMERIKANSKA ARTEN har gått samma väg och stammen omfattar nu 10–15 miljoner djur. Faktum är att bävrarnas återkomst måste räknas som en av de största framgångarna i naturskyddets historia. Naturens skickligaste ingenjörer har återtagit sin framträdande plats i de nordliga vattendragen och skogarna. ♦

BÄVRAR

Bävrarna, familjen Castoridae, tillhör ordningen Rodentia, gnagare. Familjen omfattar endast två arter som är mycket lika varandra.

BOSTADSTYPER

Bävrar bygger två olika typer av hyddor, dels strandhyddor, dels hyddor helt omgivna av vatten. I stora sjöar, där bävrarna inte kan bygga några dammar, nöjer de sig med att gräva ut gångar under vattenytan längs med stranden. Gångarna leder sedan uppåt till en torr boplatz under jord. Hyddorna ute i det öppna vattnet byggs över en plattform av grenar och kvistar.

STRANDHYDDAN

Strandhyddorna utgörs av jordhålor som grävts ut i strandkanten och sedan täckts med grenar.

Ventilationshål

Tätning

Hyddan tätas med lera – förutom ett ventilationshål uppe i toppen.

Bohåla

Matplats

Kanaler under ytan

Bäverhyddans ingång ligger under vatten, som isolerar så att kall luft inte kan komma in i hyddan. Om vattenytan sänks riskerar bävrarna att frysa ihjäl.

LÅNG HISTORIA

Familjen bävrar, Castoridae, har sitt ursprung mycket långt tillbaka i historien. Molekylära studier antyder att den uppstod redan för cirka 60 miljoner år sedan, under paleocen. De närmaste släktingarna är kindpåsråttor och påsmöss, två familjer hemmahörande i Nord- och Mellanamerika. Även bäverfamiljen är ursprungligen amerikansk men spred sig relativt tidigt, för 33 miljoner år sedan, till Eurasien där det nutida släktet Castor tycks ha haft sitt ursprung. För 8 miljoner år sedan skedde en återvandring till urhemmet i Nordamerika, vilket ledde till att släktet splittrades och de två nutida arterna, en europeisk och en nordamerikansk, uppstod.

Trädfällning

Bävrarna äter tillväxtskiktet mellan veden och den yttre barken, främst hos lövträd som asp, poppel och sålg.

Nordamerikansk bäver

(*Castor canadensis*)

Utbredning: Nordamerika ner till norra Mexiko (införd i Finland/ryska Karelen och södra Sydamerika).

Vikt: 15–40 kilo, längd 100–120 cm, varav svans 20–30 cm.

Antal: 10–15 miljoner.

Status: Livskraftig.

Kanaler på land

Bävern gräver också kanaler som mynnar ut i dammarna. Kanalerna gör det lättare att transportera träd och grenar.

Europeisk bäver

(*Castor fiber*)

Utbredning: Europa och norra Asien.

Vikt: 15–40 kilo, längd 100–120 cm, varav svans 20–30 cm.

Antal: 1,5 miljoner.

Status: Livskraftig.

LAGAR OCH TÄPPER TILL

Bävrar reagerar instinktivt på ljudet av rinnande vatten, som normalt är ett tecken på att deras damm är trasig. De är snabbt framme vid hålet och täcker igen det med lera och kvistar. Vid ett tillfälle placerade forskare en bandspelare med en inspelning av forsande vatten intill en bäverdamm – och genast skyndade bävrarna dit och täckte bandspelaren med lera!

Bygger dammar

Bävrarna skapar våtmarker som gynnar en mängd andra arter och förbättrar vattenkvaliteten.

Inget för höjdrädda – ett av teamen som följer snöleoparder i Jiuquan-området i Kina.

ATT LETA KATTER PÅ VÄRLDENS TAK

De rör sig på flera tusen meters höjd där det är bitande kallt. De är skygga och lever oftast ensamma. Att studera dem är extremt krävande. Men med WWFs stöd inventeras nu Himalaya och kringliggande högplatå som har snöleoparder. För första gången någonsin kommer vi få en klar bild över hur många de är.

TEXT: CHARLOTTE PERMELL FOTO: WWF KINA (DÄR EJ ANNAT ANGES)

Med kamerafällor och genetik kartläggs världens snöleoparder i en jättelik insats som rullar över flera år.

FOTO: SICHUAN ACADEMY OF GIANT PANDA

FOTO: LUO XIAYUN, WWF KINA

Ovan: Över 6 500 kamerafällor har monterats upp och vittjas sedan regelbundet.

Ovan th: Himalayagoral, ett av snöleopardernas bytesdjur.

Th: Lyckad jakt. En snöleopard-hona har slagit ett blåfår.

Motstående sida:

Överst: Nyfikna – hona med två ungar som precis börjat utforska omvärlden.

Nedan tv: En av många kamerafällor.

Nedan tv: Utbildning i modern inventeringsmetodik, stöttad av WWF.

FOTO: LUO XIAYUN, WWF KINA

FOTO: SICHUAN ACADEMY OF GIANT PANDA

Louise Carlsson – ansvarig för WWF Sveriges arbete med snöleoparder.

METERDJUP SNÖ, HÅRDA VINDAR och enorma ytor att täcka. För åtta år sedan hade endast två procent av snöleopardernas utbredningsområde inventerats och det är lätt att förstå varför. Att försöka hitta och följa snöleoparder handlar om stora prövningar.

Men nu genomförs alltså en jättelik operation i de otillgängliga bergsområden där snöleoparder förmodas finnas.

– Det är ett fantastiskt arbete som utförs, och viktigt inte bara för att vi ska få veta hur många snöleoparderna är. Vi får samtidigt kunskap som gör att vi kan skydda snöleoparder på bästa sätt, konstaterar Louise Carlsson, som är ansvarig för WWF Sveriges arbete med snöleoparder.

När inventeringen är klar kommer vi alltså för första gången få svaret på hur många snöleoparder det finns i världen. Nu har fyr-

tio procent av utbredningsområdet kartlagts. Uppskattningen just nu är att antalet rör sig om så få som 4 000 individer, men detta en endast just en uppskattning.

MONGOLIET, INDIEN OCH BHUTAN, Pakistan, Nepal och Kirgizistan är klara. Nu pågår det svåra och mödosamma arbetet i Kina. Återstår ytterligare sex länder att inventera, vilket kommer att ta flera år.

– Det är enorma ytor som ska genomsökas, bara i Kina är snöleopardernas utbredningsområde sex gånger större än hela Sveriges yta, berättar Louise Carlsson

Sannolikt finns större delen av alla snöleoparder just i Kina. Arbetet med att kartlägga dem inleddes för tre år sedan. WWF hjälpte då den bergiga provinsen Sichuans skogsdepartement att utveckla inventeringsmetoder enligt vetenskaplig standard. 60 viltvårdare,

forskare och WWF-medarbetare har sedan dess lagt tusentals timmar på att söka spår, montera upp viltkameror, återvända för att vittja kamerorna och samla spillning, oftast på över 4000 meters höjd.

– En undersökning av denna omfattning ger så mycket mer än bilder och antal. Resultaten visar var djuren håller till, vilka områden som är extra viktiga för dem, och var de möter störst hot, konstaterar Louise Carlsson. →

Förhoppningen är att snöleoparden ska möta lika mycket uppskattning som jättepandan

FOTO: GANSU JUQUAN BRANCH/OMNP

Ovan: **Inte lätt att upptäcka** – snöleoparden smälter in perfekt i terrängen.

Th: **Blåfår.**

Ovan th: **Enorma ytor ska genomsökas.** Inventering sker till häst...

Nedan th: **...och med snö högt upp på låren.**

Motstående sida:
Överst: **Snöleoparden klassas idag som "sårbar"** på internationella rödlistan.

Nedan: **Fler viltkameror på väg till utplacering i kinesiska Quinlin.**

FOTO: SICHUAN ACADEMY OF GIANT PANDA

SNÖLEOPARDEN KLASSAS IDAG som "sårbar" på Internationella naturvårdsunionens, IUCNs, rödlista. "Sårbar" betyder hög risk för utdöende. Som för så många andra stora rovdjur handlar hoten om illegal jakt och undanträngning. Mängden tamboskap har vuxit så kraftigt att snöleopardernas vilddaytesdjur trängs undan. I Centralasiens bergskedjor förekommer omfattande olaglig jakt. Snöleopardernas vackra päls är åtrå-

värd på dolda marknader. Tjuvjägarna kan operera relativt fritt – det finns få poliser, nationalparksvakter eller andra instanser som kan övervaka de stora områden där tjuvjakten sker.

BEVARANDEARBETET MED snöleoparder handlar, precis som när det gäller många andra rovdjur på olika håll i världen, mycket om att minska konflikterna med

lokalbefolkningen. Tamdjur är väsentligt lättare byten än vilda djur och snöleoparder tar ofta chansen om de kommer åt. WWF prövar olika metoder för att förebygga sådana attacker.

– I Pakistan har man satt upp solcellsdrivna alarmsystem. Det är kameror där AI identifierar rovdjur som närmar sig och så skickas sms till de berörda som varnas, berättar Louise Carlsson.

PÅ ANDRA HÅLL ENGAGERAS lokalbefolkningen till att spåra och samla observationer och varna när det finns snöleopard i området, så att boskapsägare kan hålla extra koll på sina djur.

WWF satsar också på upplysning och utbildning om snöleopardens roll i ekosystemet.

– Vi berättar om snöleoparden som indikator på friska bergsekosystem. Flera av

Asiens stora floder som Yangtze, Gula floden, Mekong, Indus och Ganges har sin upprinnelse i Himalaya, det är otroligt viktigt med friska ekosystem, säger Louise Carlsson och fortsätter:

– **Förhoppningen är att snöleoparden ska möta lika mycket uppskattning som jättepandan och att medvetenheten därmed ska öka om vikten av att bevara katterna och deras bergsområden.** ♦

Snöleopardernas utbredningsområde sträcker sig över tolv länder: Afghanistan, Bhutan, Indien, Kazakstan, Kina, Kirgyzstan, Mongoliet, Nepal, Pakistan, Ryssland, Tadjikistan, Uzbekistan.

Fakta

SNÖLEOPARD

Storlek: upp till 125 cm (kropp och huvud), svans 80–105 cm.

Vikt 35–52 kilo.

Snöleoparder är närmast släkt med tigrar, men är specialanpassade för ett liv i bister kyla på hög höjd. Pälsen är tjock och välisolerad, den långa svansen hjälper snöleoparden att hålla balansen och värmer när den sveps runt kroppen. De stora, pälsklädda tassarna fungerar som snöskor.

Honor får sin första unge i treårsåldern. Efter en dräktighet på cirka tre och en halv månad föds två eller tre ungar på våren i ett gömsle. Ungarna föds blinda, diar till cirka tio veckors ålder och stannar med mamman tills de är nästan två år gamla. Snöleoparder lever i tio–tolv år.

Främsta bytesdjur är blåfår, argalifår, sibirisk stenbock, skruvhornsget, liksom murmeldjur, harar och fåglar. Det finns inga rapporter om snöleoparder som dödat människor.

Victor Persson undersöker en berguv.

FOTO: MARCUS WESTBERG

Fågelklo som hittats intrasslad i fiskelina.

Victor tittar till en grågås i en av anläggningens många voljärrer.

Inlämningsbox för skadade fåglar som är öppen dygnet runt.

Ormvråksunge som trillat ur boet. Hittades sårig och angripen av fluglarver.

FOTO: SVR

HÄR FÅR VILDA FÅGLAR EN ANDRA CHANS

Sjukdom eller skada i naturen betyder ofta slutet. Men det finns hjälp också för vilda djur – utbildade viltrehabiliterare vårdar och återanpassar till ett liv i det fria. Victor Persson på Stockholms Vildfågel Rehab tar emot runt 3 000 fåglar varje år. – När ringmärkta fåglar hittas välmående flera år senare, då blir jag riktigt glad, säger han.

TEXT: MARTINA STRAND NYHLIN
FOTO: LINDA ROMPPALA (DÄR ANNAT EJ ANGES)

”Mina volontärer gillar när vi släpper fåglar, men själv blir jag mest orolig, lite som när man lämnar en unge på dagis första gången”

BAKOM VICTOR PERSSONS hus i Åkersberga döljer sig en lövskuggad trädgård fylld med stora hägn för fåglar, så kallade voljäer. Sedan tio år driver han och ett antal volontärer Stockholms Vildfågel Rehab, ett rehabiliteringscenter för vilda fåglar, där allt från havsörnar till kajungar får en andra chans.

Rehabiliteringen sker både inomhus och utomhus. I undersökningsrummet plåstrar Victor om fåglarna och ger dem mediciner, i samarbete med veterinär. Här finns provtagningsrum och röntgen. De drygt 20 voljäerna är anpassade för olika fågelarter. I en hela 67 meter lång flygträningsvoljär kan fåglarna träna upp sig inför frisläppandet. Sjöfåglar vårdas i en specialvoljär med damm och reningsverk. Alltsammans finansieras med gåvor och donationer.

- Vi gör detta helt ideellt och gratis, säger Victor Persson.

ATT NÅGON UTOGSTÄNDE får träda in i denna värld hör inte till vanligheterna.

- Det här är inte en djurpark, det är ett rehabiliteringscenter. Vi är därför restriktiva med att släppa in främmande. Fåglarna är vilda, vi vill minimera deras stress, säger Victor, och visar patienterna som är inne just nu – två kattugglor, en kajunge, en duvunge och en mäsunge. I en stor box med en mörkläggningsdörr vilar en svan. Den har fastnat i en fiskelina och fått ett långt sår längs halsen.
- Vi använder den här boxen för att skärma av fåglar som behöver extra mycket avskildhet.

Ofta har vi rovfåglar i boxen, men nu var den ledig så då fick svanen vara där, säger Victor Persson.

Kattugglorna har hamnat hos Victor av olika anledningar. Den ena hittades knottbiten och eländig, kanske med någon infektion. Den andra hade fastnat i en skorsten.

- Att bara släppa ut en kattuggla som suttit i en skorsten går inte. Med sotiga vingar låter den för mycket när den flyger och då är den chanslös som jägare. Vi har tvättat den, rengjort luftvägarna och nu matar vi den medan den fortsätter putsa sig och bli stark, säger Victor.

FÖR ATT REHABILITERA vilda arter krävs tillstånd från Naturvårdsverket och Länsstyrelsen. Stockholms Vildfågel Rehab har tillstånd för att ta emot alla fåglar som förekommer naturligt i Sverige. Varje år hanterar anläggningen cirka 3 000 fåglar och får runt 8 000 larm från hela landet.

Victor har själv kört djurambulans och det var då han insåg behovet av rehabilitering i Stockholm.

- Vi hade 100 samtal per dag under djurungesäsongen, säger han.

Målet för SVR är alltid att kunna släppa ut fåglar till friheten igen, något som fyller Victor med blandade känslor.

- Mina volontärer gillar när vi släpper fåglar, men själv blir jag mest orolig, lite som när man lämnar en unge på dagis första gången. Men fåglarna är ju ringmärkta, och när de ses välmående och levande flera år senare, då blir jag riktigt glad, säger han. ♦

En årsgammal fiskgjuse som hittades undernär på en tomt i Södermanland och inte kunde flyga.

FOTO: SVR

Victor Persson har alltid älskat fåglar.

Två knölsvanar repar sig. Den ena har fastnat i en fiskekrok, den andra har blyförgiftats.

FOTO: SVR

Någon har sågat ner ett träd där ringduvor byggt bo.

Röntgenbild av en havsörn som är skjuten med 7 hagel.

Stora träd skuggar voljäerna där sjuka fåglar återhämtar sig.

OM DU HITTAR SKADAT VILT:

Enligt Artskyddsförordningen får du inte förvara eller transportera vilda fåglar. Det är också förbjudet i jaktlagstiftningen att hålla vilt i fångenskap utan tillstånd.

Endast personer med tillstånd från länsstyrelsen får rehabilitera skadade djur och fåglar. Ett antal privatpersoner och föreningar runt om i landet har tillstånd för detta. Kontakta länsstyrelsen där du bor för hänvisning till sådan anläggning.

2026 ÅRETS PANDABOK!

Nu är den här – ”Igelkottens förunderliga värld” av Marie Dacke, professor i sinnesbiologi. I Årets Pandabok delar hon med sig av senaste forskning om igelkottar, blandat med bästa tipsen på hur vi alla kan hjälpa dem.

UTDRAG UR
ÅRETS PANDABOK 2026

IGELKOTTENS
FÖRUNDERLIGA
VÄRLD

1

IGELKOTTEN I HISTORIEN OCH KULTUREN

Igelkottsdjuren tassade fram i världen tillsammans med enorma mammutar, jagade under samma måne som sabeltandade katter och överlevde dem båda. För 300 000 år sedan gjorde vi dem sällskap. Igelkottens säregna gestalt har inte oväntat lämnat tydliga avtryck i vår kultur och historia.

BLI SAMBO MED EN IGELKOTT

En igelkottshane letar mat och honor på en yta som motsvarar 55 fotbollsplaner. Likt en fjällvandrar som inte vill återvända till samma punkt var kväll, har han inom detta område ofta över 20 bon att växla mellan. Honorna håller sig inom råden som är omkring en tredjedel av detta och växlar mellan färre bon. Har du en hona som bosatt sig i din trädgård kan du därför ofta följa hur hon kommer och går, medan hanarna har en friare livsstil.

När sommarmorgonen kommer och luftfuktigheten minskar kryper maskarna ner i marken och tusenfotingarna gömmer sig för solen. När maten blir svårare att komma åt drar sig även igelkotten tillbaka till en häck, snurrar runt och vilar sig genom dagen. Vet man exakt var man ska titta kan man se en liten spräcklig fläck av taggar som sakta höjer och sänker sig bland löven. Igelkottarna kan också tillbringa dagen under trädäck eller uthus. Eller varför inte under prostens grav?

Då dödgärvaren en vacker dag skulle öppna en grav invid den plats där en för hundra år sedan avliden själasörjare fridfullt vilade under en väldig gravhäll, hörde han oförmodat ett ljud, som kom blodet att stelna i hans ådror. Det hostade tydligt upprepade gånger i sallig prostens grav där bredvid. Blek av fasa anmälde han saken för »hoga vederbörande» som samlades vid stället, själva

hörde det fasonsfulla ljudet och togo sig en stråk funderare om den möjliga utsträckning av tiden för skendöd och Tannersk fasta. Slutligen tog en av dem mod till sig, knackade hövligt på gravhällen och frågade ljudligt och allvarligen: »Är någon här?» Härvid framsade från en liten, förut ej bemärkt öppning under hällen en – igelkott, som valt sitt bo på detta för luftfröskatarr gynnsamma ställe och nu, förskräckt över påstötningen, hostande skyndade dädan.

Tidning för alla, 21 juni 1882
”Dr. Henry S. Tanner blev 1880 vida känd för sin 40 dagar långa fasta. En dåtida bantningsguru, helt enkelt.

VINTERVILA INOM VÄGGAR AV LÖV
Till sitt vinterbo vill igelkotten ha tjocka väggar runt sig, 20 cm eller så. Horisontella grenar, täta bladverk, utskjutande stenar eller trädäck erbjuder bra strukturer att

IGELKOTTENS FÖRUNDERLIGA VÄRLD

En blåsig höstkvällspromenad den 11 oktober kilar ett litet djur över cykelvägen. En närmare titt i det höga gräset avslöjar att det är en igelkottssunge som är alldeles för liten för årstiden och för sitt eget bästa. Ungen vägs in på ynka 224 gram och viltrehabiliteraren befarar att den inte klarar att komma upp i tillräcklig vikt för egen maskin innan kylan kommer. Igelkotten tas därför om hand och placeras i en låda över natten.

En hona som har förlorat sin första kull ungar, eller som har förlängt sin livslängd på ett övernaturligt kall eller

men kommer vintern sent och våren tidigt kan det gå vägen. Den uttorkade igelkottssungen får först några milliliter honungsvatten. Så snart ett terrakottafat med blöt kattmat ställs ner i lådan lyfter den upp huvudet, snusar i luften och springer rakt fram till fatet. Den äter och äter, smaskar och får nosen full av mat. Efter att ha avslutat sin oväntade måltid rullar ungen ihop sig och somnar under en frottéhandduk i sin tillfälliga bostad av wellpapp. När den ett dygn senare åter ställs på vägen har den gått upp till 261 gram.

Igelkottssungen, som visar sig vara en hane, tilldelas ID-nummer 88 och ska nu få leva i lyx och överflöd. 88:an får – likt många andra små kottar som lämnas in till rehabiliteringscentrumet – full tillgång

till mat, skydd från rovdjur, möjliga bonar att övervintra i och högar med löv att bädda med. Invägning sker var tredje dag. Om 88:an når över ett halvt kilo innan han går i dvala får han sova utomhus med nödproviant inom räckhåll. I annat fall får han övervintra inomhus med en rumstemperatur på 15 °C. Vid denna temperatur kostar det inte så mycket en

De första tre dagarna på sitt nya all inclusive-boende går igelkottssungen ner lite i vikt. Men så, efter fyra dagar, börjar han stadigt växa till sig. När oktober övergår i november har den lilla igelkotten gått upp drygt 100 gram, och ökar nu i vikt med över 10 gram per dygn.

Via två kameror, en utanför och en inne i boet där 88:an sover, får vi till vår stora glädje ta del av när igelkotten för-

1.

RAPPORTERA TILL ARTPORTALEN

Har du turen att fika med en igelkott i din trädgård, möta en på stigen eller skymta en från bilen bör du genast gå till Artportalens hemsida och rapportera levande såväl som döda igelkottar som du ser. Informationen hjälper forskare och naturvårdare att skapa sig en uppdaterad bild av hur igelkottar klarar sig.

ÅTGÄRDER FÖR FLER IGELKOTTAR

Det finns 2,6 miljoner trädgårdar i Sverige. Tillsammans upptar dessa en yta lika stor som Gotland. Varje trädgård är en liten miljö som kan förändras, förvildas och bebyggas med igelkottsbon från en dag till en annan. Här följer en lista på 33 åtgärder du kan vidta för att underlätta livet för en igelkott. Tillsammans gör vi skillnad!

Marie Dacke har skrivit boken i samarbete med Jörgen Ström och Lena Skagerstam.

SÅ FÅR DU BOKEN:

När du förnyar ditt medlemskap kan du välja att bli bokmedlem. Pandaboken skickas då hem till dig. Erbjudande om bokmedlemskap sänds ut till alla WWF Vänner i oktober.

NYHET: Du som har en digital brevlåda i Kivra får din avisering/inbetalningskort där. För dig som valt autogiro kommer din medlemsavgift att fortsätta dras sista bankdagen i slutet av varje månad. Ny månadsavgift för 2026 är 32 SEK för vanlig medlem och 56 SEK om du är bokmedlem.

Har du frågor kring ditt medlemskap är du alltid välkommen att kontakta vår givar-service på telefonnummer 08-624 74 14 eller e-post givar-service@wwf.se

EN PLANET

Om alla i världen levde som vi i Sverige skulle det behövas drygt tre jordklot – men vi har bara en planet.

De vill göra **HEMBYGDEN MER HÅLLBAR**

På landsbygden kan det vara långt till närmaste klimatengagerade granne. Men Nätverket för Hållbarhet i Härjedalen visar hur också glesbygdskommuner kan samla alla som vill ställa om till en mer hållbar livsstil. WWF Magasin hängde med när nätverket paddlade kanot och städade Ljusnan.

TEXT: MARTINA STRAND NYHLIN FOTO: LINDA ROMPPALA

Malin Elmerstig och Luke Desborough letar skräp i älven med sönerna Casper och Gabriel och kompisen Henry Hoflin.

Några av ploddarna: John, Malin, Lucina, Magnus, Rebecca, Fredrik, Maria, Elin med Tuva och Åsa.

”Det viktigaste med de här skräpstädningarna är att vi visar barnen att vi gör något tillsammans – och skapar en norm om att det är viktigt att tänka på miljön”

DE KALLAR DET ATT PLODDLA – en sammanfattning av att PLO-cka skräp och pa-DDLA. En magiskt vacker augustidag med blå himmel och bomullsmoln möter 50 personer upp för att ge sig ut i kanoter och kajaker och städa Ljusnan från skräp. Ett av nätverket Hållbarhet i Härjedalens årliga evenemang.

Älvdelen som slingrar sig från Funäsdalen och uppåt är den enda delen av Ljusnan som är oreglerad. Ett paradis för friluftsintriserade och fiskare. Men tyvärr landar mycket skräp i älven, precis som i många andra vattendrag.

– Första året hittade vi allt möjligt som legat i vattnet sen 80-talet, en gång drog vi upp en brygga, säger Anneli Lundemo som varit med på alla ploddlingar.

– Det byggs mycket uppåt älven och byggskräpet har exploderat senaste åren. Så det kändes rätt att stötta detta, säger John Wilcoxon, ordförande i Bruksvallarnas Kortfiskeområde, som är medarrangör till dagens skräpplockning.

Att plocka skräp är lite som att plocka svamp. Alla dagens deltagare förefaller pepade att fylla sina kassar.

Samling vid Ljusnan.

Lily Bäckström – en av de yngsta deltagarna.

Ett litet kanotekipage bestående av mamma Malin, pappa Luke och barnen Kasper och Gabriel hittar snabbt något som inte ska vara i naturen.

– Det är ett öronmärke för kor, ropar de och viftar glatt med den lilla nummerlappen.

DET REGNADE MYCKET I NATT och älven är äventyrligt översvämmad. Med så mycket vatten är det starka strömmar och paddlingen från startplatsen till det vindskydd som är slutmålet går häpnadsväckande fort. Efter turen möts alla för kaffe, fikabröd, och fisk-

damm intill älven. Skräpfångsten från i dag läggs till tidigare skräpfynd.

– Det viktigaste med de här skräpstädningarna är att vi visar barnen att vi gör något tillsammans – och skapar en norm om att det är viktigt att tänka på miljön, säger Elin Bolldén.

Nätverket för Hållbarhet i Härjedalen startades 2019 efter att flera av varandra oberoende Funäsdalingar gått med liknande tankar. Anneli Lundemo var en av dem.

– Jag hade klimatångest och kände mig ensam i mitt engagemang, säger hon. ➔

Jessica och Ture Rundström stakar runt i älven och letar skräp.

Griptång underlättar skräpplockning.

Björn Lundemo och resten av gänget njuter av matsäcken.

Skräp från byggen längre uppåt älven fiskas upp av Jonas Hjolman.

HÅLLBAR LANDSBYGD – HÄR FINNS MÖJLIGHETERNA

Leaderprojekt

är en metod för landsbygdsutveckling med lokal förankring, initiativkraft och engagemang i centrum. Föreningar, lokala företag och andra organisationer som utvecklar egna idéer kan söka Leaderstöd. EU och svenska staten bidrar med pengarna.

Omställningsnätverket

är en ideell förening som verkar för att utbilda, uppmuntra och stötta lokala omställningsinitiativ i Sverige.

Naturskyddsföreningens lokalföreningar

Naturskyddsföreningen finns över hela landet och ordnar kurser, utflykter, debatter och andra aktiviteter.

Klimatklubben

har en aktiv Facebook-grupp: Klimatklubben och ett Instagramkonto: @klimatklubben.se där medlemmar diskuterar hållbarhet och driver förändring. Klimatklubben har också många lokalavdelningar.

Hela Sverige ska leva

är både en riksfattande organisation som driver landsbygdsutvecklingsfrågor och en stödorganisation till lokala utvecklingsgrupper – alltså byaföreningar, samhällsföreningar, fiberföreningar med mera.

Skräphögen växer.

Att fika är förstås nästan lika viktigt som att plocka skräp.

Vattnet står äventyrligt högt i älven. Luke Desborough och Malin Elmerstig med sönerna Casper och Gabriel samt Henry Hoflin har kul i kanoten.

Annica Skarefjäll och Jenny Thauung drar in kanoterna efter lyckad älvstädning.

Det nappar alltid i fiskdammen.

Mat lagad utomhus är alltid god! Jonas, Ida och Alfons Lundborg väntar på dagens belöning.

Nätverket ordnar bland annat klädbytdagar, barträffar där man pratar hållbarhet och har hållit utbildningar i klimatcoaching.

ÅSA PALM HADE NYLIGEN flyttat till Funäsdalen från Malmö, bland annat för att få mer tid för att driva klimatarbete. Anneli och Åsa kom att prata om detta.

– Åsa är en naturkraft, hon drog i gång nätverket på tre röda sekunder, säger Anneli Lundemo.

På bara några veckor var man 100 personer. Härjedalen är en stor kommun till ytan och i början fanns de flesta medlemmar i västra Härjedalen, men med tiden har även många i östra Härjedalen engagerat sig. Nätverket ordnar bland annat klädbytdagar,

barträffar där man pratar hållbarhet och har hållit utbildningar i klimatcoaching. Nätverket har också uppvaktat kommunen med en rad motioner. Största uppnådda segern är att man fått kommunfullmäktige att lova att börja jobba med en vetenskapligt baserad koldioxidbudget.

– Budgeten är ännu inte finansierad, men vi håller koll, säger Åsa.

GRUPPENS INSTAGRAMKONTO är viktigt för att hålla ihop alla. Olika personer med anknytning till Härjedalen får ”ta över” kontot några

dagar och berätta hur de ställer om sina liv.

– Det är så många som vill vara med och berätta, säger Åsa Palm.

I dag följer 1500 personer nätverkets sociala kanaler, totalt bor det knappt 10 000 i kommunen.

Åsa Palm kan konstatera att det finns ett stort intresse för klimat- och miljöfrågor även i glesbygd. Många är engagerade i ärenden som rör kollektivtrafik och cykelvägar.

– Vi vill ju också ha ren luft och ordentliga trottoarer så våra barn kan gå hem tryggt från skolan, säger Åsa Palm. ♦

Glesbygden viktig för omställningen

Hela landet måste med om vi ska lyckas ställa om till en cirkulär och fossilfri ekonomi. Men på landsbygden hänger hållbarhetsarbetet ofta på enskilda entusiaster.

NATURVÅRDSVERKET uppmärksammar den glesbefolkade landsbygden i en fördjupande utvärdering av Sveriges miljömål. I rapporten *Glesbefolkade landsbygdskommuners förutsättningar att främja en hållbar utveckling* berättar företrädare för olika kommuner om sitt hållbarhetsarbete.

– Studien visade att i norra Sverige och i kommuner med långa avstånd finns utmaningarna ofta inom transporter och kollektivtrafik. I söder är giftfria miljöer och sanering vanligtvis en viktig fråga, säger Fredrik Rangstedt på Naturvårdsverkets miljömåls- och kunskapsenhet.

Enligt Naturvårdsverket behövs den glesbefolkade landsbygden om klimatmålen ska nås. Det är på landsbygden möjligheten att producera vind- och vattenkraft finns. Det är där skogarna kan få stå kvar och binda koldioxid och det är där jordbruket kan bidra till biologisk mångfald. Men detta kan leda till målkonflikter.

– Vindkraft bidrar till ett fossilfritt samhälle. Men när vindkraft nämns i studien är det ofta i form av konflikter och friktion i kommunerna. Kommunrepresentanterna tar exempelvis upp att vindkraften beskrivs förstöra naturbilden, bidra till oljud och bidra till konflikter om hur marken bäst nyttjas, säger Fredrik Rangstedt.

Fredrik Rangstedt, Naturvårdsverkets miljömåls- och kunskapsenhet.

Kommuner berättar också i studien att bristen på ekonomiska resurser, kompetens och politisk vilja gör att hållbarhetsarbetet ofta prioriteras ner. Landsbygdskommuner fokuserar ofta på tillväxtmöjligheter före hållbarhetsarbete, har inte råd att anställa rätt kompetens och politikerna prioriterar ofta andra frågor för att de inte vinner på att driva hållbarhetsarbete.

– Ofta blir det enstaka eldsjälar som driver hållbarhetsarbetet, säger Fredrik Rangstedt.

Men flera av de intervjuade nämner också fördelar med att ställa om i en liten kommun, till exempel att vägen till beslut och samarbeten kan vara kortare där.

– De menar till exempel att glesbygdskommuner har stora tillgångar på naturresurser som potentiellt kan förbättra ekonomin i kommunen. De pekar också på att närheten till naturen gör att många i glesbygden ser värdet av naturen och att det kan vara lättare att leva hållbart när det finns bär och vilt nära, säger Fredrik Rangstedt. ♦

annons

Testa din påverkan med KLIMATKALKYLATORN

Vi är många som vill bidra till en bättre utveckling och göra vad vi kan för att klimatförändringarna ska hejdas. Men en grundläggande fråga inställer sig genast – vad kan jag göra som verkligen har effekt? Klimatkalkylatorn visar hur du har potential att förbättra!

TEXT: CHARLOTTE PERMELL

KLIMATKALKYLATORN på WWFs hemsida lockar många som vill skaffa sig en bild av hur deras personliga klimatavtryck ser ut. Genom att svara på ett antal frågor om boende, mat-, shopping- och resvanor kan Klimatkalkylatorn uppskatta hur stora ens personliga utsläpp är. Med den insikten kan man också se vilka förändringar man kan göra i sin vardag, som har effekt på hur stora koldioxidutsläpp man genererar.

En hjälp som alltså många uppskattar – hittills har Klimatkalkylatorn haft cirka en miljon besökare och är stadigt en av de mer besökta sidorna på WWFs webbsajt. Uppemot tusen uträkningar görs varje dag!

– Det märks att det finns ett stort och genuint intresse av att förstå och lära sig mer om sin egen klimatpåverkan, säger Johan Söderblom, WWFs expert hållbara livsstilar.

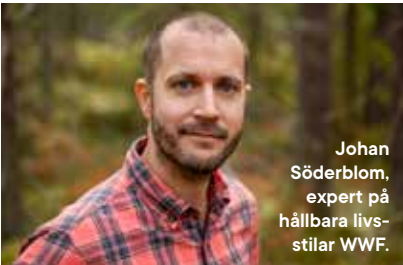
– Vi får ofta detaljerade och kunniga frågor, det är tydligt att många i Sverige vill lära sig och verkligen förstå sin egen påverkan på djupet.

KLIMATKALKYLATORN har tagits fram av WWF och Stockholm Environment Institute (SEI). Den är ingen exakt vetenskap, utan är ämnad att ge en översikt över privat konsumtion och klimatpåverkan.

– Målet med verktaget är att inspirera så många som möjligt till

mer hållbara vanor och att få en första inblick i vilka områden som är viktigast om man vill ha koll på sin egen klimatpåverkan. Insikter som förhoppningsvis väcker intresse för att lära sig mer, säger Johan Söderblom.

Att äta mer vegetariskt, resa mer kollektivt, cykla mer och välja miljömärkt el i hemmet är enkla saker man kan göra för att minska utsläppen. WWF ger en rad handfasta tips i anslutning till Klimatkalkylatorn på wwf.se.

Johan Söderblom, expert på hållbara livsstilar WWF.

”Det märks att det finns ett stort och genuint intresse av att förstå och lära sig mer om sin egen klimatpåverkan”

Här hittar du Klimatkalkylatorn:
www.klimat/klimatkalkylatorn.se

annons

Julia Wiberg

Hej!

Nu på hösten börjar naturen göra sig redo för kallare tider. Kanske har du sett djur som fått tjockare päls eller att träden börjar byta färg inför vintern? Nu ska ni få tips på hur man pysslar en rävar av löv och hur enkelt du gör en rolig hinderbana i skogen!

julia ♡

Pyssla fram din egna rävar

På hösten finns det mängder av orangea löv! Perfekt att plocka med sig hem för att pyssla gulliga löv-rävar!

Gör en lövig rävar

DET HÄR BEHÖVER DU:

Löv, lim, vit färg, svart tuschpenna eller svart akrylfärg och pensel.

GÖR SÅ HÄR:

1. Limma fast ändarna på löven snett på varandra så att du formar rävens ansikte.
2. Måla vitt i "öronen" och vitt vid "munnen" och där ögonen ska sitta.
3. Måla en svart nos.
4. Måla svart pupill i ögonen.
5. Klar!

4 coola fakta om rävar

1. Rävar är allätare och äter allt från blåbär till sorkar.
2. En rävar kan springa 50 km/h – snabbare än en moped!
3. Rävar kan hoppa över två meter höga hinder.
4. Rävar är hunddjur och alltså släkt med vargar och tamhundar.

Gör en hinderbana i skogen

Skogen är världens bästa lekplats. Det finns ju så mycket att hoppa från, hänga i och balansera på. Här är några tips på hur du skapar en rolig hinderbana!

Gå **balansgång** på en stock.

Spring **slalom** mellan stubbar, stenar och träd.

Inte nudda **marken** – försök hoppa mellan stubbar, stenar och stockar.

Kryp under grenar, **hoppa** över stenar.

GILLAR DU OCKSÅ DJUR?

Så roligt! WWF har en klubb för barn som älskar djur och natur. Panda-klubben heter den. Kolla in pandaplanet.se för fler pyssel och spännande fakta!

NR 3-2025

TEXT: NINA SCHMIEDER

OM WWFs ARBETE HEMMA OCH GLOBALT VÄRLDEN RUNT

annons

Vandring under
firandet 19 maj.

30 år

fyller Sveriges enda nationalstadspark, som finns i norra Stockholm. Det firade Stockholm och Solna, Länssyrelsen, Ståthållarämbetet och WWF i Ulriksdals slottspark med H.M. Konungen och H.K.H. Kronprinsessan. Kungen och kronprinsessan planterade en skogsek vid slottets sjöterass och deltog i exkursioner tillsammans med övriga gäster.

- Nationalstadsparken är den första i sitt slag i världen, den enda i Sverige och något vi ska fortsätta att värna, sa **Maria Schultz**, biträdande generalsekreterare på WWF.

© 2025 WWF

NR 3-2025

NU RÄKNAS BERGSGORILLORNA

En omfattande inventering av bergsgorillor är i gång i landskapet Bwindi-Sarambwe, som ligger i Uganda och Demokratiska Republiken Kongo. Flera team med naturvårdare finkammar de lummiga bergen på jakt efter spår såsom sovplatser och spillning. Att antalet bergsgorillor ökat de senaste åren, trots jakt efter bushmeat och förstörelse av livsmiljöer, är något av en framgångssaga.

– Att följa bergsgorillorna är viktigt eftersom hoten mot arten finns kvar och för att kunna åtgärda i tid om populationen viker nedåt, säger **Louise Carlsson**, artexpert på WWF.

”Att investera i naturen är existentiellt, det är en global livförsäkring.”

Efraim Gomez, WWFs globala policychef.

BIOLOGISKA MÅNGFALDENS DAG FIRADES RUNT OM I SVERIGE

Naturen hyllades i maj med olika arrangemang på fler än 140 ställen runt om i Sverige. Stockholm stad arrangerade firande vid Akalla by, intill Järvafältets naturreservat. WWF och WWFs ungdomsprogram WWF Sweden Youth, Naturskyddsföreningen, Skansen, Akallas 4H-gård och Naturhistoriska riksmuseet ordnade aktiviteter. WWFs experter fanns på plats och svarade på frågor om den svenska naturen.

FOTO:THERESE KERNELL/WWF

WWF PÅVERKAR

NY MYNDIGHET RISKERAR ATT FÖRSVÅRA ART-SKYDDSARBETET

Regeringen presenterade i maj en utredning om en ny viltförvaltningsmyndighet. WWF anser att det är onödigt att skapa en ny myndighet. Den bästa åtgärden är snarare att stärka Naturvårdsverket och tydliggöra befintliga myndigheters ansvarsfördelning.

– Vi på WWF anser att utmaningarna mest effektivt hanteras genom att ge mer resurser till Naturvårdsverket, som förvaltar vilt idag, snarare än att inrätta en ny myndighet, säger **Linda Berglund**, skogs-expert WWF.

© STAFFAN WIDSTRAND/NATUREPL.COM/WWF

WWF SATSAR PÅ KVINNLIGA PARKVAKTER I KENYA

Kenyas parkvakter spelar en avgörande roll för att vilda djur och människor ska kunna fortsätta leva sida vid sida. Genom att stötta kvinnliga parkvakter vill WWF bidra till ökad kompetens, men också skapa möjlighet för fler kvinnor att arbeta med viltvård. Som en del i denna ambition har nu WWF delat ut hygienvaror som ska underlätta livet i fält.

– Vårt arbete som parkvakter stärker både vår självkänsla och självständighet, och det inspirerar yngre flickorna i samhället. Jag är tacksam för detta bidrag eftersom jag kan vara mer bekväm i fält när jag utför mina uppgifter, säger parkvakten **Esther Salaite**.

I dag är andelen kvinnliga parkvakter i Kenyas reservat och nationalparker endast sex procent. Målet är att de ska utgöra minst en tredjedel, i enighet med landets jämställdhetslagar.

© MARTIN HARVE/WWF

så många bon med ägg från grön havssköldpadda räknades in och 49 250 ägg säkrades för inkubation på stränderna vid Terengganu i Malaysia förra året.

Varje år mellan mars och september tar sig utrotningshotade gröna havssköldpaddor i land på stränderna runt Terengganu för att lägga ägg. Tusentals bon finns längs stränderna, med cirka 100 sköldpaddsägg i varje. Men den stora efterfrågan på sköldpaddsägg och sköldpaddskött hotar ständigt sköldpaddorna.

År 2021 förbjöd Terengganu försäljning och konsumtion av havssköldpaddors ägg. WWF Malaysia stödjer det lokala arbetet med att stoppa tjuvjakt och på så sätt skydda de gröna havssköldpaddorna.

WWF I DEBATTEN

”Det finns en övertro inom både politiken och industrin att skogen kan producera mer och lösa klimatkrisen utan att den biologiska mångfalden, skogens ekosystemtjänster och skogarnas motståndskraft påverkas negativt. Dessa prioriteringar driver fram ett ökat behov av biomassa/virke och ett ännu mer intensivt skogsbruk”

WWF i en debattartikel i Dagens Industri.

1 500 HEKTAR SLALOM-BACKAR KAN BLI BLOMSTERÄNGAR

Svenska skidanläggningsorganisation (SLAO) har inlett samarbete med WWF för att värna om den biologiska mångfalden i Sveriges skidbackar. Dessa backar har stor potential att vara miljöer som gynnar både djur, växter och insekter.

SLAOs 195 medlemsanläggningar omfattar över 1500 hektar mark bara i nedfarterna.

– Vi är otroligt glada över att, med SLAO, kunna bidra till att göra Sveriges skidbackar lite vildare. Skidbackar kan förvandlas till blommande fjällsluttningar under sommarhalvåret, om de sköts rätt, säger **Gustaf Lind**, generalsekreterare på WWF.

”Det behövs action för haven”

Johanna Fox, chef för WWFs internationella Östersjöprogram

OLA JENNERSTEN ÅRETS NATURFOTOGRAF 2024

Naturvårdsverket har utsett Ola Jennersten till Årets naturfotograf. Ola arbetade i över 30 år med naturvård och biologisk mångfald på WWF och är välbekant för WWF Magasins läsare. Han är docent i zoökologi och fotograf och har skrivit flera böcker. Två av dem har fått utmärkelsen Årets Pandabok (2017 och 2021).

– Det känns viktigt att naturvård premieras i en tid då andra ämnen står högst på nyhetslistan. Biologisk mångfald är ett fundament för både ekonomi och människors välbefinnande och vi måste bevara den, säger **Ola Jennersten**.

FOTO:OLA JENNERSTEN/WWF/N/TT

MNEMOSYNE-LARVER UTSATTA

WWF och Nordens ark har satt ut omkring 70 larver av arten mnemosynefjäril utanför Uppsala. Arten är idag starkt hotad eftersom en stor del av dess livsmiljöer försvunnit. Utsättningen är en av flera naturvårdsinsatser som finansieras av Svenska Postkodlotteriet.

– Många fjärilar är, som mnemosynefjärilens larver, beroende av en särskild värdväxt. När växterna försvinner så försvinner också fjärilarna. Insatser som denna är avgörande för att vi ska kunna vända trenden, säger **Jenny Jewert**, jordbruksexpert på WWF.

WWF I DEBATTEN

KLIMAT-OMSTÄLLNING STÄRKER KONKURRENSKRAFT

EU måste upprätthålla klimatpolitiken för att trygga jobben för miljontals européer. Svenska politiker måste stå upp för klimatpolitiken, skriver vd:ar och hållbarhetschefer för nio storföretag och WWFs generalsekreterare **Gustaf Lind** i Svenska Dagbladet i slutet av maj.

Aldrig har det varit så generöst att vara ego

Två saker kommer att hända när du köpt din Postkodlott.

1. Du bidrar garanterat till en bättre värld, tack vare Världsnaturfonden WWF och andra viktiga organisationer som varje år delar på överskottet från Postkodlotteriet.
2. Du har chans att vinna tillsammans med dina grannar.

Välkommen till postkodlotteriet.se för att läsa mer och köpa din Postkodlott.

Åldersgräns 18 år. Stödlinjen.se. Lottpris 180/kr mån.

– Naturen måste ut ur naturbubblan

NATURENS VIKTIGA ekosystemtjänster, allt från luften vi andas till pollinerande insekter, är själva förutsättningen för allas våra liv. Men att förstöra dem kostar idag nästan ingenting. Följderna, med ett allt varmare klimat, giftiga och gödande utsläpp i haven, krympande regnskogar, förlust av arter och naturmiljöer med mera kommer dock kosta ofattbara summor i framtiden.

Därför måste naturen ut ur naturbubblan. In där alla viktiga beslut fattas. Upp på högsta nivå nationellt och internationellt. Det handlar om att ändra det rådande synsättet, där vi betraktar naturen, och allt den ger, som gratis.

DETTA DISKUTERADES på WWFs ekonomiska forum tidigare i år, där WWF samlade beslutsfattare, forskare och experter inom ekonomi, finans, politik och miljö för att tillsammans hitta lösningar som för in naturens perspektiv i dagens ekonomiska system.

Det här kräver en radikal mental omställning. Vi måste skapa förståelse för att förstörelse av natur har en skyhögt kostnad,

alla företag och stater måste ta ansvar för detta. Annars kommer vi aldrig kunna bygga en vettig framtid, vare sig för natur eller människa.

HELA WWF-NÄTVERKET arbetar nu fokuserat för att naturen ska finnas med där viktiga beslut fattas. Exploatering och förstörelse av naturen måste synliggöras i de ekonomiska kalkylerna. Naturen måste in i national-ekonomin. Vi har helt enkelt inte råd att förorena eller använda mer resurser än vad planeten kan hantera och återskapa.

Om vi däremot väger in naturens värde i investeringar och företagsvärderingar stärker vi både marknaden och möjligheten till en livskraftig planet.

Här finns med andra ord allt att vinna. ♦

Gustaf Lind
Generalsekreterare

ÄLGEN

kan bli rödlistad eftersom den faller så snabbt i antal. Trots det vill starka intressen minska stammen. Det finns skäl att vara oroad för denna nationalsymbol.

VARGAR

spelar en viktig roll i våra ekosystem och för vår biologiska mångfald. Mer måste göras för att förebygga skador på tamdjur, i stället för att minska antalet vargar.

STOR PRIO

FNs klimatkonferens COP30 i Brasilien äger rum den 10–21 november i Belém i Brasilien. Länderna ska presentera nationella klimatplaner, WWF arbetar intensivt för ambitiösa beslut.

NR 3•2025

FRÅGA WWF

OM DJUR, NATUR OCH HÅLLBARHET

Har du en fråga?

E-posta frågor till wwfmagasin@wwf.se eller skriv till WWF Magasin, Världsnaturfonden WWF, Ulriksdals Slott, 170 81 Solna.

Våra experter svarar

THERESE WÄTZ
om djur och natur

JOHAN SÖDERBLOM
om hållbarhet

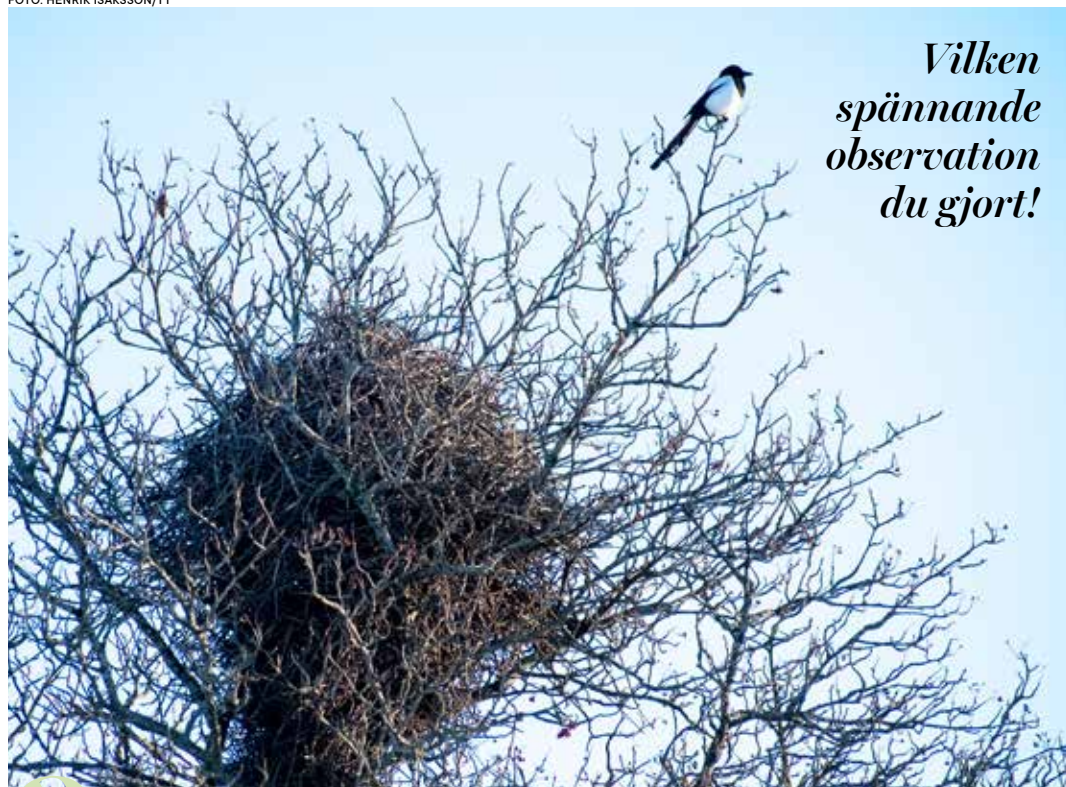

LOUISE CARLSSON
om Asiens natur

JESSICA ÅNGSTRÖM
om svensk natur

FOTO: HENRIK ISAKSSON/TT

Vilken spännande observation du gjort!

Sover utanför boet?

Bor på Södermalm i Stockholm och vi har en innergård med kastanjträd. Två skator har i flera år bott här. Bygger bon. Men speciellt vintertid så sover de inte i boet utan utanför på en gren. Varför?

Mona Gullstrand

SVAR: Vilken spännande observation du gjort! För oss människor ter det sig konstigt att skatorna sover utanför boet, särskilt som vi ju helst söker skydd om natten.

Skator tillhör, precis som ungefär hälften av alla fågelarter, ordningen tättingar. Fåglarna som ingår i den ordningen har en speciell funktion i ben

och fot som gör att de sitter stadigt på grenar, även under sömn. Skator kan därmed sova på en gren där fördelen är att de samtidigt har en snabb flyktväg om något hotfullt skulle närma sig.

När de ruvar på äggen håller de sig dock inne i boet.

Therese Wätz

Vad är det här?

När jag var ute och gick i skogen korsades min väg av den här larven. Den var ganska stor. Har aldrig sett någon sådan tidigare. Hoppas på tur med WWF eftersom ni brukar kunna svara på det mesta.

Kavita Bäck

SVAR: En fin larv, lite svårt att se på bilden men jag tror att det är en oxhuvudspinnare. Larven kan mäta hela 80 mm och utvecklas till en stor och kraftigt byggd fjäril i silvergrått och gult. Oxhuvudspinnare trivs i många miljöer som löv- och blandskog, parker och trädgårdar. Allmän i hela landet söder om Dalälven.

Therese Wätz

Vita pandor – finns de?

Jag har läst tidigare i WWF Magasin och även i Panda-rapporten att det finns brunvita pandor. Jag undrar om det också finns helt vita pandor (så kallade albinos)?

Eva-Lena Gripsäter

SVAR: Det stämmer att det finns brunvita pandor, totalt har elva brunvita pandor dokumenterats. Vita finns också, men de är mycket sällsynta. 2019 upptäcktes en vit panda i naturreservatet Wolong, som numera ingår i Giant Panda National Park. Det är en hane, som tros ha albinism, alltså en genetisk mutation som gör att melanin (pigment som ger färg) inte bildas.

Trots att den vita pälsen gör den lättare att upptäcka verkar detta inte försvåra för pandan i naturen. Den vita pandan har parat sig med en hona, som fått en unge. Eftersom ingen DNA-analys har gjorts går det dock inte att bekräfta att det är den vita pandans unge.

Denna vita pandahanne ska studeras närmare de kommande åren.

Louise Carlsson

Den vita jättepandan som fångats av en kamerafälla i Wolong-reservatet i Kina.

FOTO: XINHUA/TT

Vem har grävt?

Jag bifogar en bild där någon har grävt ner sig i jorden. Kan det vara någon larv som ska övervintra?

Kimmo Norkko

SVAR: Det är spår av dagmaskar som du ser i din gräsmatta. De lever på att tugga i sig dött växtmaterial och bajsar ut resterna, som alltså är ny jord, full av näring.

Daggmaskarna är fantastiska nedbrytare som samtidigt luckrar upp jorden – en ekosystemtjänst som vi inte skulle klara oss utan! Högarna visar alltså på en frisk och välfungerande gräsmatta.

Jessica Ångström

FRÅGA WWF
DIREKT PÅ
FACEBOOK!

facebook.com/VarldsnaturfondenWWF

Vad tycker WWF om bikupor?

Vi pratar ju ofta om bin, men jag tror fortfarande det kan vara lite otydligt för allmänheten med skillnaden mellan vildbin och honungsbin. Det är ju vildbina vi försöker rädda.

Jonas Hafström

SVAR: Bikupor och honungsbin bidrar till pollineringen av både vilda och odlade växter. Men de bidrar inte till den biologiska mångfalden av insekter. Man kan snarare se honungsbin som domesticerade djur som vi tar hand om. Det finns vissa farhågor att honungsbin konkurrerar med vilda bin, och att de kan överföra sjukdomar.

Bland de vilda bina (ca 300 arter) är en tredjedel hotade. Det är just dessa som är WWFs fokus i vårt arbete för att gynna pollinatörer. Projekt som ger fler blommar i landskapet – i skogen, våtmarken, jordbruksmarken och i trädgårdar, gynnar pollinerande insekter både direkt och indirekt.

Jessica Ångström

annons

KNEP & KNÅP

KLURIGHETER OCH KORSORD

Jessica Ångström
är WWFs naturexpert

VILDA FRÅGOR MED JESSICA

Hösten är här – prova dig själv, familj eller vänner med kluriga frågor där flera har bäring på årstiden. Lycka till!

1 Världens äldsta igelkott blev 16 år. Hur fastställer man åldern på en igelkott?

a. Pälsens färg
b. Antal taggar
c. Årsringar på tänderna

2 Sveriges nationalblomma är späd men uthållig och blommar långt in på hösten. Vad heter den?

a. Prästkrage
b. Liten blåklocka
c. Rödklöver

3 De flesta fjärilar övervintrar som puppa eller larv, men den här övervintrar som fjäril. Känner du igen den?

a. Kålfjäril
b. Makaonfjäril
c. Påfågelläga

4 Träd och svampar lever i symbios och hjälper varandra med näring och vatten. Vad kallas detta samspel?

a. Mimikry
b. Mykorrhiza
c. Mitos

5 Lingonriset är grönt året om. Vad är livslängden på själva bladet?

a. 3 år
b. 1 år
c. 5 år

Rätt svar längst ner till höger.

Tävla om en fin WWF-keps!

LÖS WWF-KRYSSET

NÄR DU ÄR KLAR med krysset så sänd meningen som bildas i de tonade fälten till krysset@wwf.se eller på vykort till Världsnaturfonden WWF, Ulriksdals Slott, 170 81 Solna, senast den 27 oktober 2025.

DET ÄR VIKTIGT för oss att ta del av dina åsikter, så därför vill vi gärna att du skriver några rader om varför du stödjer WWF, och vad du tycker om WWF Magasin. Kom ihåg att skriva ditt namn och din adress på kortet eller i mejlet.

"SKROVMÅL" var den rätta lösningen i WWF Magasin nr 2/25. **Grattis säger vi till vinnarna:** Kjell Gustavsson, Trollhättan • Inger Carlsson, Skoghall • Åsa Törnstedt, Stockholm • Karin Häggström, Säter • Marianne Branér, Norsborg • Marianne Persson, Lindesberg • Inger Östlund, Åmotfors • Eva Edwall, Eskilstuna • Marie Palmér, Ljungskile • Hans Berg, Stockholm

WWF MAGASIN

Världsnaturfonden WWF,
Ulriksdals Slott, 170 81 Solna.
Tel: 08-624 74 00
E-post: wwfmagasin@wwf.se
Plusgiro: 90 1974-6
Bankgiro 90 1-9746

CHEFREDAKTÖR OCH
ANSVARIG UTGIVARE:
Charlotte Permell

REDAKTIONSRÅD:
Katarina Edström, Troy Enekvist,
Johan Söderblom, Anna Wiklund,
Therese Wätz, Jessica Ångström.

ANNONSER:
Patrik Wersäll, 0735-36 00 76
patrikwersall@newsfactory.se

Korrektur: Lennart Nyman
Grafisk form och produktion:
Anna Wiklund Media
annawiklundmedia@gmail.com
Repro: Lars Romson/retuschör.se
Omslagsfoto: Jasper Doest
Tryck: Stibo Complete
ISSN: 2003-1750

Världsnaturfonden WWF
ansvarar inte för insänt,
ej beställt material.

DÄRFÖR FINNS VI
För att hejda förstörelsen av
jordens naturliga livsmiljöer och
bygga en framtid där människor
lever i harmoni med naturen
wwf.se

SVAR TILL:
Vilda frågor med Jessica:
1 c. Årsringar på tänderna. 2 b. Liten blåklocka. 3 c. Påfågelläga. 4 b. Mykorrhiza. 5 a. 3 år.

© DON GETTY/WWF

	GRÅ- BENS- BESTÅND		JAGAS INÖRGE OCH JAPAN	SITTA TILL HÄST	MYGG- JAGARE	RÖDA TRÄDAR		STARTAR BRÄMEN HÅLLER EJ I LÅNGA LOPPET							
			DÖMA UT												
	ÄR FLUGOR UNDER EN PERIOD							SLITS							
	STAKA- DE UT	LAGEN DE SYNS I TÄG PÅ VÄG FRÅN FJÄLLEN													
							SÅDANA ÄTER EUKA- LYPTUS- BLAD								
	GRÄVA NER PÅ ÅKERN		VATTEN- SJKT VISA GLÖD												
DEN RYMMER BILENS VÄRDE- MÄTARE		HÄR LENA UNDER YTAN HÖR- BARHET		HERRE- SÄTET HINNA TILL GLOËN		ÅTER- STOD	VÄDRA	VISAR DEN SOM SKINER UPP				DOM- DERAR	I ROM -60 ÄR DEN SOM ÄR MERA BLÅÖGD		
KALLAS DE FYRA FREDADE VATTEN- DRAGEN															FOGATS SAM- MAN
DEN TAS IN PÅ HÖSTEN								REN- GJORD				UNIVER- SITET I CONNECTI- CUT SMÖRJA			
LOCKAR TILL- FÄLLIG BESÖ- KARE															
			SAMLAR GAMEN TAG I VISSA FALL				SLIPAD DET HAR MASKHÅL				KOA- GULERA ÄR SÖRK				
FÖRE MAJESTÄT IBLAND I NATUREN				KLINGA GETT BAKSLAG					SLÅ TILL DE LAS VID SÖRTI					HÄR DEN SOM HAR KÄNSLA FÖR KLOCKOR	
GER ÖSS TRÄKOL					HÄR SKÖLDAR I RIDDAR- HUSET	LOTT GÖRA HÅL I				DEL AV SKRIFT OMTALAD			FYLLA PÅ LAGER FEDERA- TIONEN		
			DE ÄR FRÄM- MANDE KRAMAS									STÖRRE KUNGS- FISK EDER			TÄVLING PÅ VÅR KONTI- NENT
PAR- NING I VATTEN		FÄR- LEDEN VERK- LIGT												BE- VITTNA	
								HÄDE ROLLEN SOM SICKAN	FÖR HÄV ÄR DET SOM TILL- HÖR DIN FAMILJ						
GENOM- FÖRT LYFTS VID GÅNG				BUSKE PALLA			STILART FUN- DERA					HÖGA KAST		INNE- VÄRANDE MÖRKA PERIOD	VARA PETIG
SPRID- NING AV TILL- GÅNGAR															
					TRIMMA MÄRKES- NÅL					RÄNNÄ I VINTER- TÄCKE	DEN GÅR I BUTIK I TOKYO HÄR VD				
LAGT NER VILT		I STICKA				RÖVDJUREN I VATTEN BLIR OFTA LARS- GÖRAN								FYLLDE KISTAN	
		MILDRA							TURKU I SVE- RIGE				SNÖR- STUMP		
KLAR- TECKEN ÄR ÖVIKT HUND- RING			DREV S/S I VATTEN					DOLLAR- GRIN			BILDAR DAMM				

KONSTRUKTÖR: MATS EDVARDSSON

KONSTRUKTÖR: MATS EDVARDSSON

annons

NR 3-2025

VÄLKOMMEN ATT KONTAKTA OSS

Har du frågor om exempelvis
medlemskap eller gåvor? Då är du varmt
välkommen att kontakta vår givarservice.
WWFs givarservice finns på plats för att
svara på dina frågor vardagar 8 – 17.

Telefon: 08 – 624 74 14

Epost: givarservice@wwf.se

Adress: WWF givarservice,
Ulriksdals slott, 170 81 Solna

Till alla våra supportrar

DITT STÖD ÄR VIKTIGT!

Tack vare ditt och andra supportrars stöd kan WWF bedriva ett framgångsrikt naturvårdsarbete, här hemma i Sverige och ute i världen.

På det här uppslaget hittar du flera olika exempel på hur du som supporter kan bidra till vårt arbete. Mer detaljerad information finner du på vår hemsida.

Än en gång, tack för ditt viktiga stöd!

SÅ KAN DU STÖDJA WWF

WWF VÄN – ÅRSMEDLEM

Som WWF vän bidrar du till WWFs viktiga arbete. Du får WWFs vändekal samt WWF Magasin, 4 nummer per år, papperstidning och/eller digital läsning.

- Ett års medlemskap kostar 390 kronor. Välj till Årets Pandabok och exklusiv WWF-nål.

LÄS MER PÅ: wwf.se/wwfvan

PANDAKLUBBEN – WWF FÖR UNGA

Vill du hjälpa ett barn att upptäcka naturen och lära sig mer? Ge bort ett medlemskap i Pandaklubben – en present som varar länge!

- Ett års medlemskap kostar 395 kronor.

LÄS MER PÅ: wwf.se/pandaklubben

FADDER & MÅNADSGIVARE

Välj vad du vill stödja bland en rad olika fadderskap. Du kan även ge bort ett fadderskap som present.

- Du stödjer månadsvis via autogiro.

LÄS MER PÅ: wwf.se/fadder

TESTAMENTGÅVA

Vill du ha hjälp med att skriva testamente? Kontakta vår jurist jessica.konig@wwf.se

LÄS MER PÅ: wwf.se/testamente

BEHANDLING AV PERSONUPPGIFTER

VÄRLDSNATURFONDEN WWF har 90-konto och kontrolleras av svensk insamlingskontroll. Det garanterar att din gåva används på rätt sätt. Vi värnar om din integritet och strävar alltid efter att skydda dina uppgifter på bästa sätt i enlighet med gällande lagstiftning (GDPR) dataskyddsförordningen (EU) 2016/679 och övriga dataskyddslagar som gäller vid tillfället för behandlingen.

WWF ÄR personuppgiftsansvarig för behandlingen av dina personuppgifter och vi kommer inte att sälja, hyra eller leasa ut de personuppgifter som samlats in. Du har alltid rätt att få information om vilka personuppgifter vi behandlar om dig och du har även rätt att få uppgifter rättade eller raderade. Mer detaljerad information om hur vi behandlar dina uppgifter och varför vi sparar dem får du genom att läsa vår integritetspolicy; wwf.se/integritetspolicy

VARMT TACK FÖR DITT STÖD! Självklart kan du tacka nej till information från oss. Kontakta då någon av oss på givarservice@wwf.se WWF tillhör Giva Sverige, branschorganisationen för tryggt givande. Giva Sverige verkar för etisk och professionell insamling.

90 KONTO SVENSK INSAMLINGS KONTROLL

FÖLJ OSS PÅ:

facebook.com/varldsnaturfondenWWF
 x.com/wwfsverige

Instagram: [@wwfsverige](https://www.instagram.com/wwfsverige)
 Youtube: [wwf](https://www.youtube.com/wwf)

SNART DAGS FÖR MEDLEMSAVGIFTEN FÖR 2026

NYHET: KIVRA

Tiden går fort och snart är det dags att betala medlemsavgiften (WWF Vän) för 2026. Avierna börjar skickas ut i slutet av oktober. Så här kommer det att gå till:

NYHET: För dig som har en digital brevlåda i Kivra kommer din avisering/inbetalningskort att hamna där.

För dig som har valt autogiro kommer din medlemsavgift att fortsätta att dras sista bankdagen i slutet av varje månad, observera att ny månadsavgift för 2026 är 32 kr för vanlig medlem och 56 kr om du är bokmedlem.

Om inget av dessa alternativ gäller för dig så skickar vi ut en pappersavisering med posten i slutet av oktober.

Har du frågor kring ditt medlemskap är du alltid välkommen att kontakta vår givarservice på telefonnummer 08-624 74 14 eller e-post givarservice@wwf.se

SWISHA GÅVA

Håll din mobil över QR-koden eller Swisha till nummer 9019746. Du kan även skänka en gåva på wwf.se. Där kan du också ladda ner gåvobevis.

Avsändare:
Världsnaturfonden WWF
Ulriksdals Slott
170 81 Solna

B Posttidning
Ej retur

NÄSTA NUMMER AV **WWF MAGASIN** KOMMER DEN 26 NOVEMBER

Tack för ditt stöd!

HERMELIN Mustela erminea

DEN LEKFULLA HERMELINEN kan ses skutta omkring på jakt efter gnagare. Hermeliner finns över hela landet utom Gotland och byter vintertid, från Svealand och norrut, till vit vinterpäls. Äldre tiders kungamantlar bestod ofta av många vinterskinn av hermelin. Hermelinen är, tillsammans med småvesslan, våra minsta mårddjur.

WWF ARBETAR FÖR EN RIK BIOLOGISK MÅNGFALD och stödjer restaurerings- och naturvårdsprojekt inom Sverige och över stora delar av världen. WWF försöker också driva politiska beslut som gynnar den biologiska mångfalden och hejdar klimatförändringarna.

**SÅ FÅR DU
TIDNINGEN!**

följ länk
wwf.se/wwfvan
eller scanna
QR-koden

